

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

Σύγχρονες τάσεις στη γλωσσολογία για εκπαιδευτικούς

Διπλωματική Εργασία

Η αναπαράσταση του ανθρώπινου παράγοντα ως δράστη του
σιδηροδρομικού δυστυχήματος στα Τέμπη στον ηλεκτρονικό τύπο και
η διδακτική αξιοποίησή της στο Γυμνάσιο

Ιωάννης- Μάριος Βαράκης

Επιβλέπων καθηγητής: Γεώργιος Ποταμιάς

Βόλος, Ιούνιος 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή Βαράκη Ιωάννη – Μάριου που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Η αναπαράσταση του ανθρώπινου παράγοντα ως δράστη του
σιδηροδρομικού δυστυχήματος στα Τέμπη στον ηλεκτρονικό τύπο και
η διδακτική αξιοποίησή της στο Γυμνάσιο

Ιωάννης - Μάριος Βαράκης

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

<p>Επιβλέπων Καθηγητής Γεώργιος Ποταμιάς Δάσκαλος, Διδάκτωρ Παιδαγωγικής ΕΚΠΑ Μέλος ΣΕΠ</p>	<p>Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σταυρούλα Αντωνοπούλου Φιλολόγος, Διδάκτωρ Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας ΑΠΘ</p>
---	---

Βόλος, Ιούνιος 2023

Περίληψη

Σε αυτή την εργασία γίνεται χρήση της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου σε άρθρα του ηλεκτρονικού τύπου που προέρχονται από διαφορετικές πολιτικές κατευθύνσεις και τα οποία έχουν σαν θέμα τους την διαπραγμάτευση των ευθυνών για το σιδηροδρομικό «δυστύχημα» στα Τέμπη. Προσφέρονται διαφορετικές αναπαραστάσεις του γεγονότος, ενώ προβάλλονται διαφορετικοί δράστες ως μείζονες υπεύθυνοι από κάθε μερίδα του τύπου. Κάθε μία τους, προοδευτική ή συντηρητική, συστημική ή αντισυστημική πολιτικοποιεί το γεγονός με τελείως διαφορετικό τρόπο. Το τρισδιάστατο μοντέλο του Fairclough αναπαριστά τα επίπεδα μέσα από τα οποία δουλεύει η επικοινωνιακή επίγνωση αναζητώντας τις απαραίτητες πληροφορίες για να νοηματοδοτήσει το κείμενο. Πολύ περισσότερο όμως αποτελεί τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να αναπαρασταθεί η διαδρομή των επικοινωνιακών λεπτομερειών μικρο – επίπεδο προς τη μακρο-ανάλυση προσφέροντας μια πιο διευρυμένη και κριτική αντίληψη για τη χρήση της γλώσσας. Κριτική σημαίνει ότι το κείμενο δεν είναι ποτέ «ουδέτερο» και έτσι μπορούμε να παρατηρήσουμε ταυτότητες και μορφές άσκησης εξουσίας που μπορεί να διαφεύγουν της προσοχής μας.

Στη συνέχεια αναπτύσσεται η διδακτική αξιοποίηση του θέματος που συγκλόνισε το πανελλήνιο. Τέτοιου είδους κείμενα, άφησαν στα παιδιά μια συγκεκριμένη οπτική, μερική και θραυσματική, από τη στιγμή που προβλήθηκαν στις οθόνες τους. Μέσα από ένα Πρόγραμμα Κριτικού γραμματισμού που αξιοποιεί το μοντέλο των πολυγραμματισμών, θα αποπειραθούμε να δείξουμε έναν άλλο διδακτικό δρόμο από τον παραδοσιακό που προσκολλάται στα περιεχόμενα της «ύλης» και την ανάπτυξη των ατομικών δεξιοτήτων με κόστος την μη διασταύρωση του γλωσσικού μικρό-κοσμου με τον κοινωνικό μακρό-κοσμο από τα παιδιά. Με το πέρας των σπουδών στόχος είναι τα παιδιά να αντιλαμβάνονται τα κείμενα σαν τοποθετημένη πρακτική γραμματισμού καθώς και σαν κοινωνική σημειωτική πρακτική.

Λέξεις κλειδιά:

Δυστύχημα/έγκλημα στα Τέμπη, Κριτική Ανάλυση Λόγου, πολιτικοποίηση, αποπολιτικοποίηση, κοινωνική σημειωτική πρακτική, δικανικός λόγος, συνδικαλιστικός λόγος, Κριτικός Γραμματισμός

Abstract

In this work, Critical Discourse Analysis is used in electronic articles that come from different political directions and which have as their subject the negotiation of responsibilities for the railway "accident" in Tempe. The event is represented differently, while different perpetrators are projected as responsible in each version. These different representations also correspond to different agendas. Each of these newspapers, progressive or conservative, systemic or anti-systemic, politicizes the event in a completely different way. Fairclough's three-dimensional model represents the levels through which our communicative awareness works in search of the necessary information to make sense of the text. Moreover, it is considered as the conceptualization of the communicative details motion, offering a more expanded and critical perception of language use. This process attempts to reach conclusions in a macro – analytical level. Critical understanding means that the text is never "neutral" and thus we can observe identities and forms of power exercise that may escape our attention.

At this end, a didactic use of the subject that shocked the whole of Greece is developed. These texts left children with a certain perspective, partial and fragmented by the time they are projected on their screens. Through a Critical Literacy Program that utilizes the model of multyliteracy, we will attempt to show another teaching path from the traditional one, avoiding the attachment to the contents of the curriculum and the development of individual skills, at the cost of not crossing the linguistic micro-world with the social macrocosm from the kids. By the end of the studies, the children will be able to perceive the texts as a situated literacy practice as well as a social semiotic practice.

Key words

Accident/crime in Tempe, Critical Discourse Analysis, politicization, de-politicization, social semiotic practice, juridical discourse, syndicalistic discourse, Critical Literacy

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Abstract.....	4
Περιεχόμενα.....	5
Κατάλογος σχημάτων.....	7
Κατάλογος πινάκων.....	8
Συνομογραφίες και Ακρωνύμια.....	9
1. Εισαγωγή.....	10
2. Θεωρητική πλαισίωση	
2.1. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.....	12
2.1.1. Νέα Μέσα Ενημέρωσης.....	13
2.1.2. Δημοκρατικότητα και Νέο Επικοινωνιακό Πλαίσιο.....	17
2.2. Οι πολιτικές ευθύνες των μέσων μεταφοράς.....	19
2.3. Σκοπός της έρευνας.....	21
3. Μεθοδολογία	
3.1. Η επιλογή των άρθρων.....	21
3.2. Αναλυτικό Πλαίσιο.....	24
3.3. Εφαρμογή της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου.....	27
3.3.1. Δεξιές Εφημερίδες.....	27
3.3.2. Αριστερές Εφημερίδες.....	43
4. Διδακτική αξιοποίηση	
4.1. Τι είναι Γραμματισμός.....	50
4.2. Ο Κριτικός Γραμματισμός.....	51
4.3. Μεθοδολογία και στόχοι.....	52
4.3.1. Μοντέλο των πολυγραμματισμών.....	52
4.3.2. Κριτική γλωσσική επίγνωση.....	52
4.4. Συζήτηση για το σχεδιασμό του μαθήματος.....	53
4.5. Τι είναι το ανασχεδιασμένο.....	54

5. Συμπεράσματα	55
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	57
Παράρτημα.....	59

Κατάλογος Σχημάτων

Εικόνα 1: Εμπλουτισμένο Μοντέλο του Deuze

Εικόνα 2: Τρισδιάστατο Μοντέλο του Fairclough

Εικόνα 3: Μοντέλο των Πολυγραμματισμών

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Πολιτικο – ιδεολογικές Σημασιοδοτήσεις του Δείγματος

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΚΑΛ	Κριτική Ανάλυση Λόγου
ΣΛΓ	Συστημική Λειτουργική Γραμματική
ΑΛ	Ανάλυση Λόγου
ΠΣ	Πρόγραμμα Σπουδών
ΕΤ	Εκπρόσωπος, ο/η, Τύπου
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας

1.Εισαγωγή

Η ταχύτατη διάδοση της πληροφορίας στις μέρες μας είναι κάτι που έχει καθορίσει όχι μόνο την πρόσληψη, αλλά και τις πρακτικές δημιουργίας της. Οι δημοσιογράφοι πλέον μπορούν να εκμεταλλευτούν τη σύγκλιση μεταξύ των σημειωτικών πόρων στο διαδίκτυο (εικόνα, ήχος, γλώσσα) που με διάφορους τρόπους (πχ συνέντευξη, δανεισμός από άλλα είδη λόγου) συναιρούνται σε ένα νέο κειμενικό είδος που ονομάζουμε ηλεκτρονικό τύπο. Μέσα από αυτό, συνεντεύξεις, απόψεις, μορφές λόγου, εικόνες και άλλες πολυμεσικές εφαρμογές (όπως π.χ. βίντεο) έρχονται να εξυπηρετήσουν την ενημέρωση και τη διασκέδαση των πολιτών καθώς στον νέο αυτό ψηφιακό χώρο, αυτά τα δύο συνδιαλέγονται. Πολύ περισσότερο όμως έχουν ακόμα μεγαλύτερη δύναμη να αναπαραστήσουν με συγκεκριμένους τρόπους τον κόσμο.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης βρίσκονται σε μια κατεύθυνση να διαμορφώσουν έναν άγραφο κεντρικό κώδικα δεοντολογίας ή μάλλον κάποιες πρακτικές γύρω από την ανάγνωση που στην εποχή μας συναντώνται συχνότερα. Η αντικειμενικότητα, η δημοκρατικότητα, η ακριβέστερη αποτύπωση και η διείδυση στη ζωή του αναγνώστη είναι κάποια ερωτήματα που τίθενται και ως προς τα οποία συνηθίζεται να γίνεται συζήτηση γύρω από την εμπορική και ενημερωτική δύναμη αυτών των βιομηχανιών. Γύρω από αυτά τα θέματα έχουν παίξει αξιολογικό ρόλο για το είδος της ανάγνωσης οι διαφημίσεις και η τεχνολογία που προϋποτίθεται καθώς και τι μορφές παίρνουν τα προϊόντα της, αποκαλύπτοντας παραδοχές γύρω από το αναγνωστικό παρελθόν. Σχετικά με τις διαφημίσεις, ο χώρος, ο χρόνος ή και τα δύο που καταλαμβάνει στο μέσο αναπαραγωγής της δεν ήταν από πάντα υπαρκτός ή αυτονόητος. Επίσης καθώς δεν διαφημίζονται μόνο υλικά αγαθά αλλά και η χρήση των ίδιων των μέσων επικοινωνίας, το ένα μέσο αποκτά χώρο μέσα στο άλλο (π.χ. διαφήμιση εφημερίδας ή ηλεκτρονικής εφημερίδας σε συγκεκριμένο κανάλι ή διαφήμιση από το ίδιο το έντυπο της ηλεκτρονικής του μορφής).

Ως προς την τεχνολογία αυτό που έχει συμβεί είναι ιδιοκτήτες των μέσων διαφορετικών αναγνωστικών πρακτικών να θέλουν να συνδέσουν μεταξύ τους σε ένα διακείμενο την ενημερωτική εμπειρία. Η ενημέρωση στο διαδίκτυο συγκεκριμένα μπορεί εντός της να χρησιμοποιεί μια χαρτογράφηση της πληροφορίας που δεν συμβαδίζει με γνωστές αναγνωστικές συνήθειες. Π.χ., ο σχεδιασμός του ψηφιακού χώρου μπορεί να γίνεται με βάση ένα εννοιολογικό δίκτυο και όχι με μια ιεραρχημένη σειρά από καρτέλες σε ένα μενού. Παρ' όλα αυτά, κυριάρχησε η τάση στην ενημέρωση και σε άλλους χώρους η ψηφιακή συνθήκη να θέλει να αντιγράψει τις συνθήκες ανάγνωσης των εντύπων (βλ. e-books που προσπαθούν να

αντιγράφουν ακριβώς την αίσθηση της ανάγνωσης, του ξεφυλλίσματος και της σημείωσης «πάνω στη σελίδα» καθώς και το ίντερνετ με το οποίο είμαστε εξοικειωμένοι φέρει ορολογία όπως, σελίδα, φυλλομετρητής, σελιδοδείκτες κλπ.) Έτσι και τα άρθρα στο διαδίκτυο αντιγράφουν εν μέρει τα άρθρα των εντύπων (πχ σαν δημοσιογραφικός λόγος). Υπάρχουν όμως μεταξύ τους αρκετές διαφορές, (π.χ. δεν υπάρχει στήλη και οι διαφημίσεις μπορεί να έχουν διάφορα σχήματα και χώρους, ενώ προτίθενται αισθήσεις βάθους και «υφής»). Αυτή η ποικιλία αλλά και οι ομοιότητες με τις οποίες συσχετίστηκαν αρχικά – αλλά πλέον απομακρύνονται έντυπο, τηλεοπτικό και ψηφιακό υλικό - ήταν που ανάγκασε να μεταναστεύει το αναγνωστικό κοινό στον ηλεκτρονικό τύπο αναγνωρίζοντάς τον απλώς σαν «ιντερνετική εφημερίδα» κρατώντας κάποιες γνώσεις από το προηγούμενο επικοινωνιακό πλαίσιο και έτοιμο να απορροφήσει καινούργιες. Προτιμήθηκε επίσης, όχι μόνο γιατί είναι πιο διασκεδαστικός και διαδραστικός επιτρέποντας ευρύτερη περιήγηση μέσα από υπερσύνδεσμους, αλλά και γιατί είναι πιο εύκαιρος αφού όλοι πλέον έχουν υπολογιστή ή κινητό και η κυρίαρχη μηχανή αναζήτησης προωθεί ηλεκτρονικά άρθρα στην νέα καρτέλα του δικού της περιηγητή.

Επίσης, κατά την απλή ανάγνωση των νέων μέσων οι δεσμοί που κρατούν συνεκτικούς όλους αυτούς τους ετερόκλητους σημειωτικούς πόρους σιωπούν. Έτσι έχουμε να κάνουμε με μια νέα μορφή επικοινωνίας που χρειάζεται να αποδομηθεί για να μπορέσει να κατανοηθεί κριτικά ο πραγματικός της ρόλος πέρα από τη διανομή πληροφοριών, οι σκοποί και τα συμφέροντα των συγγραφέων της. Αυτό το μέσο έλαχε φέτος το 2023 να κάνει διάσημο ένα από τα πιο δυσάρεστα νέα της τελευταίας τριετίας μετά τον Covid-19. Και αυτό το γεγονός είναι η σύγκρουση μίας επιβατικής και μίας εμπορικής αμαξοστοιχίας στην πρώτη από τις οποίες επέβαιναν πολλοί νέοι και φοιτητές με προορισμό τη Θεσσαλονίκη.

Το περιστατικό αυτό δεν είναι καθόλου πρωτότυπο για τα δεδομένα της χώρας. Αν και έχουν υπάρξει πολλά παρόμοια ή και διαφορετικά πολύνεκρα ή μη δυστυχήματα, αυτά ξεχνιούνται και μια νέα πληροφορία πανελλαδική αντικαθιστά την προηγούμενη τοπική, πανελλαδική (και ενδεχομένως) και εργατική μνήμη. Αυτό δεν το λέμε για να υποτιμήσουμε το γεγονός το οποίο σαφώς και έχει τις δικές του ηθικές ιδιαιτερότητες. Είναι, όμως, ο τρόπος που διαμεσολαβήθηκε το περιστατικό από τα σύγχρονα μέσα ενδεικτικός του πώς αυτά λειτουργούν, πώς συσπειρώνουν το ακροατήριο, τι σχέσεις κατασκευάζουν με αυτό, ποια σημειωτικά μέσα χρησιμοποιούν, με ποιους λόγους αναπτύσσει διακειμενικότητα και με ποιες κοινωνικές πρακτικές η κάθε μερίδα του τύπου;

Είναι σημαντικό, τέλος, να αναδείξουμε μέσα από την εμπειρία που θα αποκτηθεί μετά την ανάλυση των κειμένων και μια διδακτική προσέγγιση για την αξιοποίηση αυτού του ζητήματος στο σχολείο. Διότι το περιστατικό θα είναι για πάντα στη συλλογική μνήμη, αλλά και γιατί τα νέα μέσα δεν είναι ούτε αθώα, αλλά ούτε και αποκλειστικά επικίνδυνα και έχουν έρθει για να μείνουν. Εμείς επιλέγουμε πώς θα βοηθήσουν την εκπαίδευση στο δρόμο προς τη χειραφέτηση.

2. Θεωρητική πλαισίωση

2.1 Μέσα Μαζικής ενημέρωσης

Σε αυτή την ενότητα θα θέσουμε τις βάσεις στο πώς εξελίχθηκε ο ηλεκτρονικός τύπος, πάνω σε ποια ζητήματα αναφερόμαστε σε αυτόν και από τι χαρακτηριστικά αποτελείται ως κειμενικό είδος. Θα παρατεθούν κάποιες απόψεις για το αν και κατά πόσο διασφαλίζεται ο πλουραλισμός και η δημοκρατία μέσα από ένα συγκεκριμένο είδος πολυφωνίας, αυτό των «πολλών» παρατιθέμενων προσωπικών εμπειριών. Στην ανάλυση θα φανεί ότι και σε συνδυασμό με πολιτικούς και άλλους γλωσσικούς παράγοντες, ο αρθρογράφος δεν παραθέτει απλώς μια πληροφορία στην οποία προσθέτει και τη δική του άποψη, αλλά η ίδια η παράθεση της αφήγησης αποτελεί την δική του άποψη.

Τα μέσα μαζική ενημέρωσης δεν εξελίχθηκαν αυτόματα στον ηλεκτρονικό τύπο. Πριν από αυτόν υπήρχε η τηλεόραση και το έντυπο για τα οποία γινόντουσαν αυτόνομες κριτικές, ενώ εκεί που αυτές συμβάλουν και συγκρίνονται τα δύο μέσα, η τηλεόραση φαινόταν να κερδίζει τη ματιά του ακροατηρίου. Επίσης μια άλλη μορφή κριτικής που γινόταν ήταν σύγκριση των όψεων (σημειωτικών και εμπορικών) του έντυπου (βιβλία, εφημερίδες) και της τηλεόρασης σε διαχρονικό επίπεδο κυρίως με τον εαυτό τους. Μπορούμε δηλαδή να εντοπίσουμε το βάρος της συζήτησης στο πότε προστέθηκαν οι διαφημίσεις στις εφημερίδες και πώς έπιασαν το χώρο του χαρτιού (καινοτομίες του 1900-1940), ενώ παλιότερα δεν υπήρχαν και αργότερα έγιναν αναπόσπαστο και αυτονόητο μέρος τους. Το δελτίο ειδήσεων της τηλεόρασης δεν είχε από πάντα παράθυρα για διάλογο. Αρχικά υπήρχε ο εκφωνητής των ειδήσεων και μετά προστέθηκε πιο εκτεταμένα ο διάλογος. Ακόμα και σήμερα ο διάλογος δεν αφορά πολλές φορές όλο το δελτίο αλλά μπορεί να βρίσκεται μόνο μέσα σε κάποιο τμήμα του καλύπτοντας

συγκεκριμένη θεματολογία. Με την άνοδο του διαδικτύου και του υπολογιστή («το Κομπιούτερ» γραμμένο με ελληνικά γράμματα) τα μικρά παιδιά σε συνεντεύξεις που τους πάρθηκαν ιεραρχούσαν τον υπολογιστή και τα «βιντεοπαιχνίδια» υψηλότερα σε σχέση με την τηλεόραση ή το βιβλίο, θεωρώντας τον «πιο διαδραστικό» (Greenfield, 1988:135-138). Η δημοσίευση άρθρων σε αυτό το μέσο δεν άργησε να μεταφέρει πολλά από τα θέματα και τις σημειωτικές συνήθειες των υπαρχόντων πηγών πληροφόρησης και πόρων, ενώ δημιούργησε και μια νέα δυναμική που έπρεπε να τεθεί υπό μελέτη. Τα χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού τύπου ακόμα και σήμερα χρίζουν περιγραφής και επεξήγησης, καθώς οι αλλαγές δεν θα πάψουν να συμβαίνουν, ενώ οι διακειμενικές σχέσεις που διατηρεί ή παύει με τα υπόλοιπα κείμενα μαζικής κουλτούρας δεν είναι κάτι το σταθερό, το παγιωμένο ή το αυτονόητο.

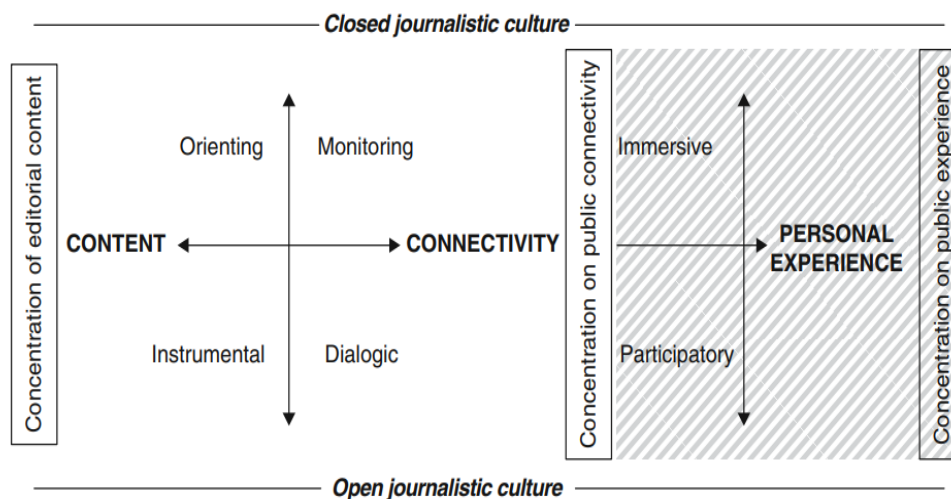
2.1.1 Νέα Μέσα Ενημέρωσης

Με τον όρο Νέα Μέσα Ενημέρωσης εννοούμε μια ευρύτερη κατηγορία πολυμεσικής και πολυτροπικής μαζικής παραγωγής και πρόσληψης της πληροφορίας στο σύγχρονο κόσμο. Μέσα σε αυτήν εντάσσεται και ο όρος «ηλεκτρονικός τύπος». Αρχικά ο ηλεκτρονικός τύπος προϋποθέτει πρόσβαση στο διαδίκτυο ώστε να προσπελαστεί υλικό που προσομοιάζει με αυτό της έντυπης ενημέρωσης. Ήδη από τη διάδοση του εντύπου υπήρχε η πολυτροπικότητα καθώς μπορούμε να δούμε σε αυτό να αναπτύσσονται διασημειωτικά (Χοντολίδου, 2000) αναπαραστάσεις της είδησης, άλλοι χώροι αφιερωμένοι στα κοινωνικά, σε σταυρόλεξα, σε στοιχήματα, σε διαφημίσεις κλπ, μέσα από την παράθεση των εικόνων ή την ίδια τη διάθεση των χώρων στο χαρτί. Αποκτώντας πρόσβαση στο διαδίκτυο φαινομενικά αποκτάμε πρόσβαση απλώς σε μια εφημερίδα. Στην πραγματικότητα όμως προστίθενται πολλοί περισσότεροι τρόποι για να αποδοθεί μια πληροφορία περνώντας από το news-paper στη «ροή» ειδήσεων στο news-room.

Εκτός, από τα διαφορετικά σημειωτικά συστήματα μπορεί να επηρεαστούν «ποιοτικά» τα ίδια τα νέα, οι ειδήσεις, από διάφορες παραμέτρους, όπως πχ αν τα είναι ευρύτερα διαθέσιμα για το κοινό ή όχι (ανοικτότητα). Πολλές εφημερίδες στο εξωτερικό δεν επιτρέπουν να προσπελαστούν χωρίς συνδρομή τα περιεχόμενά τους με εξαίρεση τον τίτλο και μέρος της πρώτης παραγράφου. Έτσι η χρήση της ανοικτότητας τυγχάνει απλουστευτικής μεταχείρισης σαν συνώνυμη της «δημοκρατικότητας», ενώ είναι μια χαρακτηριστική παράμετρος, ενός διαμορφούμενου επαγγελματικού χώρου και αντικειμένου το οποίο με τη λογική των παραδοσιακών/συντηρητικών προσφέρεται για να κατακτηθεί ιδιοκτησιακά, είτε η είδηση

προσφέρεται μαζικά και γενναιόδωρα είτε όχι. Στις κοινωνίες που ηγεμονεύονται από τον νεοφιλελευθερισμό ο ρόλος της ανοικτότητας υιοθετείται κυρίως ώστε να τυποποιηθεί «καθήκον» της δημοσιογραφίας, ενώ στην ουσία πρόκειται για την κατασκευή ενός διακριτού και μετρήσιμου προϊόντος.

Παρακάτω θα δούμε και οπτικές που δεν περιλαμβάνουν το ακροατήριο μόνο από άποψη του marketing. Ο ηλεκτρονικός τύπος διαθέτει παγκοσμίως κάποια βασικά διαμορφωτικά χαρακτηριστικά, κάποιες σημαντικές παραμέτρους που ο βαθμός της χρήσης ή παρατήρησής τους αποτελεί μια κατά τόπους εκδοχή, ένα εθνικό παράδειγμα. Πάνω σε αυτά αναπτύσσεται η σύγχρονη συζήτηση γύρω από τα Νέα Μέσα Επικοινωνίας. Το μοντέλο του Deuze, (Robinson, 2012: 64-65) ξεκινά να μιλά για τον ηλεκτρονικό τύπο από τη σκοπιά της παραγωγής της πληροφορίας.

Εικόνα 1 Εμπλουτισμένο Μοντέλο Deuze

Στο μοντέλο μπορούμε να δούμε πάνω και κάτω την παράδοση της ανοιχτότητας και την παράδοση της κλειστότητας. Προς τα αριστερά βλέπουμε την τάση του παραδοσιακού τύπου να συγκροτείται πάνω στα περιεχόμενα. Προς τα δεξιά κλείνει ο «ιντερνετικός τύπος» ο οποίος δίνει σημασία στην συνδεσιμότητα με το κοινό. Το αρχικό μοντέλο περιοριζόταν εκεί καθώς η συζήτηση το 2003 αφορούσε το ότι ο κλειστός ηλεκτρονικός τύπος επιδίωκε τον εμπορικό έλεγχο του κοινού, ενώ ο ανοιχτός ηλεκτρονικός τύπος επεδίωκε τη συνδεσιμότητα με το κοινό μέσω της διαλογικότητας. Ο ηλεκτρονικός τύπος εξελίχθηκε μαζί με τις καινοτομίες όχι μόνο του παγκόσμιου ιστού, αλλά και με την ανάδυση των κοινωνικών δικτύων. Σημειώνεται ότι όλα τα προαναφερθέντα περιβάλλοντα είναι ήδη πολυτροπικά και η

ταυτότητα του σημερινού τύπου προκύπτει από αλληλεπικαλυπτόμενα χαρακτηριστικά του προηγούμενου μοντέλου.

Το μοντέλο πια δεν ήταν επαρκές οπότε πρέπει να αναδειχθούν οι νέοι στόχοι και τα χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού τύπου. Πλέον στόχος του τύπου δεν είναι η συνδεσιμότητα μόνο με το ακροατήριο, αλλά η σύνδεση με την δημόσια εμπειρία. Με το βελάκι που δείχνει τον κλειστό τύπο - αν και σήμερα δεν είναι καθόλου αποκλειστικό του χαρακτηριστικό και αυτή η ιδιότητα έχει διαχυθεί παντού – αναπαρίσταται ότι η επιτυχία της σύνδεσης με την «δημόσια» εμπειρία επιτυγχάνεται μέσω της «Βύθισης», ενώ για τον ανοιχτό τύπο μέσω της συμμετοχικότητας στην κατασκευή της είδησης. Στη σύγχρονη εποχή η διάκριση σε ανοιχτό και κλειστό τύπο δε υφίσταται και η πολυπαραγοντικότητα της ταυτότητας αυτού του είδους ενημέρωσης θα μπορούσε να εμπλέκει ακόμα και το αν ο αρθρογράφος υπογράφει επώνυμα, με ψευδώνυμο ή αν το άρθρο είναι ανυπόγραφο.

Με την έννοια της Συμμετοχικότητας περιγράφεται από τη μία το ότι προτιμάται από κάποιους δημιουργούς των ειδήσεων η τοποθέτησή τους σε πλατφόρμες που να επιτρέπεται ο σχολιασμός καθώς οι αναγνώστες είναι αυτοί που θα επιλέξουν το πώς θα ερμηνεύσουν την είδηση. Αυτό υπήρξε μια διαδεδομένη πρακτική που αναβιώνεται και στους χώρους της λογοτεχνίας με τα διαδραστικά συγγράμματα με τη βοήθεια του υπολογιστή. Οι σχολιαστές αναφέρονται ευθέως στο περιστατικό που περιγράφει η είδηση για να προκύψει η αλήθεια από την «ερμηνεία». Στο σύγχρονο κόσμο η διάσταση αυτή ξεπερνιέται, καθώς ο χώρος των σχολίων δεν διαμορφώνει με αυτό τον τρόπο κατασκευής είδησης, αλλά της προσθέτει μόνο μια σκοπιά ενώ αποκαλύπτει την ταυτότητα και τους σκοπούς της εφημερίδας που ανεβάζει το άρθρο. Μπορεί παραδείγματος χάρη διαβάζοντας κανείς τα σχόλια κάτω από μια ανάρτηση είτε σε ηλεκτρονική εφημερίδα, είτε σε επώνυμη κοινοποίηση του άρθρου σε κάποιο κοινωνικό δίκτυο να καταλάβει με έναν ακόμα τρόπο ποια είναι η άποψη του αρθρογράφου πάνω στο ζήτημα και πώς αντιμετωπίζεται, ποιοι τον διαβάζουν και σε ποιους θέλει και εκείνος να απευθυνθεί. Η θέση των σχολίων «από κάτω» είναι χαρακτηριστική της υποχώρησης της συμμετοχικότητας σε πιο περιορισμένο ρόλο από αυτόν που υπήρχε σαν ιδέα όταν πρωτοεμφανίστηκε το διαδίκτυο ως «ανιεράρχητη» σύνδεση ήσαν «bottomupnetwork» μεταξύ χρηστών (Robinson, 2012) που η τεχνολογία θα ήταν αυτή που θα παρείχε τη δυνατότητα της εξίσωσής τους.

Με την έννοια της Βύθισης στα σύγχρονα δεδομένα του ηλεκτρονικού τύπου εννοούμε ότι παρατηρούμε πολλές εφημερίδες να ενσωματώνουν όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που θα δούμε στις αναλύσεις: πολυφωνία, απλό λεξιλόγιο, επίσημο λεξιλόγιο, προφορικότητα,

παράθεση ατομικών εμπειριών, απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις, και γενικότερα χαρακτηριστικά που υπ' αυτή τη μορφή σε μικρο-επίπεδο, δεν υπήρχαν από πάντα και αν υπήρχαν, όπως πχ ο ευθύς λόγος ή η συστατική διακειμενικότητα, γινόταν για τους τότε σύγχρονους πολιτικούς σκοπούς. Απώτερος στόχος ίσως είναι η προσθήκη της προσωπικής καθημερινής εμπειρίας, ώστε να μπορεί να προσεγγιστεί ο αναγνώστης με αμεσότητα. Σύμφωνα με τον Faircloughτα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ο ηλεκτρονικός τύπος που δεν έχουν πραγματικά χαρακτηριστικά «ανιδιοτελούς πολιτικά» δημόσιας έκθεσης, δεν τρέφονται απλώς από διαφημίσεις και δεν στοχεύουν ακριβώς στη δημόσια εμπειρία, αλλά μάλλον στην ατομική ανάγνωση μιας κατασκευασμένης δημόσιας πραγματικότητας και την παράδοση της είδησης σαν προϊόν προς κατανάλωση στον ιδιωτικό χώρο του καταναλωτή. Αυτό βέβαια θα προϋπέθετε και την πρόσληψη των συντακτών και τη σχέση τους με το ακροατήριο κυρίαρχα μέσω του δίπολου «προμηθευτή – καταναλωτή». Παρ όλα αυτά, αν και οι αναφορές στον ηλεκτρονικό τύπο είτε ως επάγγελμα, είτε ως κοινωνικό ρόλο είτε ως κειμενικό είδος προέρχονται από διαφορετικές αναλύσεις διαφορετικών εποχών και αναγκών, δεν φαίνεται να είναι απαραίτητα και αλληλοαποκλειόμενες, καθώς πολλές από τις διαστάσεις τους υπάρχουν ακόμα διαμορφώνοντας όσες έχουν κρατηθεί αυτό που επιβιώνει σήμερα ως κειμενικό είδος με τα χαρακτηριστικά του.

Σύγκλιση και Βύθιση

Σύγκλιση ονομάζεται από τη μία το γεγονός ότι για να παρασχεθεί στο κοινό μια προτιμητέα πλατφόρμα έχουν συνδυαστεί πολλοί πόροι πληροφόρησης και έτσι η ψυχαγωγία γίνεται πολυτροπική μπορώντας να εντάξει μέσα της την προσοχή, την ακρόαση και την αναφορά σε πολύ περισσότερα πολιτικά, κοινωνικά και ιδεολογικά γεγονότα. Επίσης όμως, εννοείται και το ότι ο δημοσιογράφος ενσωματώνει μέσα στην αφήγησή του διάφορες προσωπικές ιστορίες με διαφορετικά ύφη και στυλ. Σε αυτή τη βάση θεωρείται ότι με το να δίνονται οπτικές γωνίες και να αποφεύγεται η γραμμική παράθεση των γεγονότων μιας είδησης ότι «ξεπερνιέται» το μεμονωμένο μέσο αναπαραγωγής, ή αλλιώς το «κανάλι» και προστίθεται η δυνατότητα άντλησης και αναφοράς σε περισσότερες πηγές πληροφορίας. Έτσι εκπληρώνονται και οι στόχοι του ηλεκτρονικού τύπου που είναι η σύνδεση με τον ακροατή/αναγνώστη και πολύ περισσότερο η παράθεση των εμπειριών του σαν να ήταν αυθεντικές. Ενέχεται δηλαδή από τη λογική ότι ο ακροατής είναι σαν να «είναι εκεί παρόν» ενώ η είδηση «εξερευνείται βαθύτερα» (Robinson, 2012: 67-68).

2.1.2 Δημοκρατικότητα και Νέο Επικοινωνιακό Πλαίσιο

Καθώς ο ηλεκτρονικός τύπος κερδίζει μεγαλύτερο έδαφος, μαζικοποιείται και διαδίδει μεγαλύτερο όγκο πληροφοριών ταχύτερα, ολοένα και περισσότερες αναφορές γίνονται για τους στόχους του, τις δυνατότητές του και τη σχέση του με τη δημοκρατία. Μπορεί ο ηλεκτρονικός τύπος να διασφαλίζει τη δημοκρατία; Άραγε αν υπάρχει όντως δημοκρατία, ο ηλεκτρονικός τύπος αποτελεί αντανάκλασή της και τι άλλο θα μπορούσε να εξυπηρετήσει αν όχι μόνο αυτή; Σε αυτή την ενότητα θα παρατεθούν τοποθετήσεις γύρω από το παρόν και το μέλλον του τύπου και πώς αυτές αξιολογούνται, αξιολογικές στάσεις πάνω στο αν η διαδικτυακή φύση του Νέου Τύπου πρόκειται να βλάψει την ανεξαρτησία του, καθώς και παραδείγματα των σχέσεων του τύπου με τη δημοκρατία και το συλλογικό αίσθημα των πολιτών

Όπως είπαμε και στην προηγούμενη ενότητα, το διαδίκτυο έγινε φορέας πόλωσης για το αν και κατά πόσο η κοινωνία εκδημοκρατίζεται από την ενημέρωση μέσω αυτού. Υπάρχουν δύο αξιολογικές στάσεις: αυτοί οι οποίοι πιστεύουν ότι θα δοθεί μια «νέα πνοή στις δημοκρατίες» (αισιόδοξοι κατά τη βιβλιογραφία) και αυτοί που πιστεύουν ότι το μόνο που θα συμβεί είναι η έκπτωση της πληροφόρησης και η εμπορευματοποίηση του μέσου (οι απαισιόδοξοι) (Correia, 2012). Για την αισιόδοξη άποψη καλό είναι να θυμόμαστε ότι στο διαδίκτυο έχουν αναπτυχθεί εντέλει πάρα πολλά νεοναζιστικά μορφώματα, ενώ για τη δεύτερη, ότι ο ηλεκτρονικός τύπος δεν περιγράφεται μόνο με οικονομικά κριτήρια. Στόχος είναι να αντιληφθούμε για τον νέο ηλεκτρονικό τύπο και τον νέο επικοινωνιακό ρόλο του. Ως προς το δίπολο αισιοδοξία και απαισιόδοξία υπάρχουν από πιο παλιά και στα ελληνικά δεδομένα του χώρου της επικοινωνίας, διατυπώσεις και ευχές που αποκαλύπτουν αφενός την εμπορική θέση του Ελληνικού έντυπου τύπου καθώς και την αισιοδοξία ότι η τεχνολογική ανάπτυξη μια χώρας θα ήταν αυτή που θα απέτρεπε την πτώση του Τύπου σε «πειρασμούς» που θα του έθεταν ομάδες πίεσης και κομματικοί ευεργέτες με χρηματικές δωρεές (Carmocolias, 1974: 111)

Σε μια αρχική επεξεργασία του ζητήματος, η ανεξαρτησία των Μέσων είναι πράγματι ένας δείκτης της ίδιας της δημοκρατικότητας Fenton (2012) και η εμπορευματοποίηση όπως καταλαμβάνει εδάφη σε νέους κοινωνικούς θεσμικούς γραμματισμούς όπως ο ηλεκτρονικός τύπος είναι μια πολύ καλή αφορμή για ανησυχία όπως παρατηρεί και η Χουλιαράκη παραθέτοντας τα λεγόμενα του Habermas και του Bourdieu (2020), όμως δεν εξετάζεται μόνο

αυτόκαθώς οι καινοτομίες που φέρνουν τα νέα μέσα επεκτείνονται σε πολλές κατευθύνσεις. Μια άλλη εξ αυτών των κατευθύνσεων είναι η ποσότητα των νέων, των ειδήσεων, και όπως είπαμε και πιο πάνω των φωνών. Οπότε από αυτή τη σκοπιά ανάλυσης, την ποσότητα - δημοκρατικότητα, η κριτική θεώρηση της ταχύτατης και επεκτεινόμενης διάδοσης πάρα πολλών ειδήσεων γύρω από θέματα, αποσκοπεί και στην κατασκευή νέων παγκοσμιοποιημένων πολιτικών ταυτοτήτων, του «πολίτη του κόσμου» όπως αναφέρεται, ενώ παράλληλα έχει επιτρέψει την άνοδο και την ορατότητα και μειονοτικών ομάδων.

Τέλος ως προς τη σχέση δημοκρατικότητας και των ΜΜΕ και κατόπιν και του Ηλεκτρονικού Τύπου αναφέρθηκε πιο πάνω και η σχέση της με την πολιτική είτε υπό τη μορφή οικονομικών σχέσεων αλλά και με τη μορφή στήριξης και ιδεολογικής σχέσης μεταξύ τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο αντιτρομοκρατικός λόγος και η πώληση ασφάλειας όπως αναδύθηκε από το Δημοκρατικό Παράδειγμα της Αμερικής. Μετά την βομβιστική επίθεση και την κατάρρευση των Δίδυμων Πύργων, του συμβόλου του παγκόσμιου καπιταλισμού, από τον Μπιν Λάντεν, ο αμερικάνικος τύπος ξεκίνησε από το αμέσως επόμενο ένα είδος πρόσκλησης σε μια καταδίωξη του τύπου Άγριας Δύσης αφού γραφόταν «Καταζητείται Νεκρός ή Ζωντανός». Ο Τύπος οπισθοδρόμησε πια και αποκάλυπτα, έδωσε χώρο σε κάθε μορφή δομικού και θετικού ρατσισμού, ενώ στήριξε το εγχείρημα της κυβέρνησης με ευθεία σύνδεση μαζί της προσπαθώντας να διεισδύσει για τους σκοπούς της στο κινηματογραφικό φαντασιακό των πολιτών (Davis, 2008).

Σύμφωνα με την Fenton (2012) πολλές μελέτες δείχνουν τα μαζικά μέσα όχι απλώς αποτυγχάνουν, αλλά υπονομεύουν το πιο πρόσφατο «κοινωνικό συμβόλαιο» (θα προσθέσουμε εμείς) που υπαγορεύει την «υγιή και υποστηρικτική» μεσολάβηση ανάμεσα στους λειτουργούς του πολιτεύματος και τους πολίτες. Αν λάβουμε υπόψη τη γνώμη του Αριστοτέλη ότι αυτό που συμφωνείται είναι να ανατίθεται στους πολιτικούς η μεσολάβηση μεταξύ της ανώτερης και της κατώτερης τάξης, και δεδομένου ότι κάθε κοινωνία έχει έναν μηχανισμό - κρυφό ή πιο φανερό - συναίνεσης στην άσκηση της εξουσίας, τότε αυτό σημαίνει ότι ο Τύπος στην εποχή του μας δεν είναι μόνο ένα γραμματολογικό είδος, αλλά και μέρος της ίδιας της πολιτικής και της άσκησης της εξουσίας εγγενώς. Η σχέση του Τύπου μέσα από την ψηφιακή συνθήκη με τη δημοκρατία δεν είναι καθόλου αυτονόητη ή σχετιζόμενη αποκλειστικά με αυτή του τη φύση και τον όγκο ή το είδος των περιεχομένων του. Οπότε πρέπει να εξετάζεται και ως το νέο επικοινωνιακό πλαίσιο το οποίο βρίσκεται σε άμεση συνεξέλιξη με τον αναπτυγμένο καπιταλισμό.

2.2 Οι πολιτικές ευθύνες των μέσων μεταφοράς

Η λειτουργία του Σιδηρόδρομου στην Ελλάδα ήταν βαθύτατα συνυφασμένη με την πολιτική ζωή και τη βαρύτητα που έδιναν τα ιδεολογικά της συμφραζόμενα από την εποχή που χτίστηκε η ίδια η υποδομή, οι ράγες, μέχρι και σήμερα. Το 1869 κατασκευάστηκε η πρώτη γραμμή, Θησείο - Πειραιά. Αναλαμβάνοντας την ηγεσία της χώρας ο Χαρίλαος Τρικούπης το 1875 έδωσε μεγάλη βάση στην επέκταση και την καλή λειτουργία του σιδηρόδρομου. Ο σιδηρόδρομος ήδη από την εμφάνισή του στην Ευρώπη ήταν συνυφασμένος τόσο με τον οικονομικό και χωροχρονικό συγχρονισμό όσο και με τον εκσυγχρονισμό των κοινωνιών. Στόχος του Τρικούπη ήταν η σύνδεση της ενδοχώρας με τα πλησιέστερα μεγάλα λιμάνια.

Την ίδια εποχή γίνονταν παράλληλα και άλλα έργα όπως το οδικό δίκτυο και ο ισθμός της Κορίνθου. Το 1884 εγκαινιάστηκε ο Σταθμός της Λάρισας και το 1918 ολοκληρώθηκε η γραμμή Πειραιάς – Θεσσαλονίκη. Το 1920 ιδρύθηκαν οι Σιδηρόδρομοι του Ελληνικού Κράτους (ΣΕΚ) επί πρωθυπουργίας του Ελευθερίου Βενιζέλου. Παρά την ανοδική πορεία που είχε η ανάπτυξη του σιδηρόδρομου, μετά τον εμφύλιο, δόθηκε μεγαλύτερη βαρύτητα στην επέκταση του οδικού δικτύου και αυτό ήταν που αναπαριστούσε πλέον τον εκσυγχρονισμό. Σε αυτό συνεισέφερε και η ραγδαία αστικοποίηση μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο σιδηρόδρομος ενώ ακολουθούσε μια ευρωπαϊκή λογική ανάπτυξής του (επέκταση από την Πρωτεύουσα προς την Επαρχία), παραμερίστηκε από τα μεγαλύτερα μερίδια και τις προτεραιότητες του προϋπολογισμού.

Το 1971 ιδρύεται ο Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος (ΟΣΕ) ο οποίος ανήκει πλήρως στο ελληνικό δημόσιο. Στον ΟΣΕ ανήκαν δύο θυγατρικές εταιρίες, η ΕΡΓΟΣΕ που ιδρύθηκε το 1996 και η οποία ήταν επιφορτισμένη με την τεχνική υποστήριξη και προμήθεια υλικών του ΟΣΕ, και η ΓΑΙΑΟΣΕ το 2001 η οποία ήταν υπεύθυνη για την ακίνητη περιουσία του. Το 2005 ο ΟΣΕ διασπάστηκε σε δύο άλλες εταιρίες. Την ΤΡΑΙΝΟΣΕ και τον Ε.ΔΙ.Σ.Υ. (Εθνικός Διαχειριστής Σιδηροδρομικής Υποδομής). Στην ουσία η λογική της «ανάπτυξης» αυτή την εποχή εκδηλώθηκε ως διαίρεση σε δίκτυο και ενοικιαστή, σε εκμισθωτή και εκμεταλλευτή του δικτύου. Ο Ε.ΔΙ.Σ.Υ είναι και ο συντηρητής και ιδιοκτήτης της υποδομής (για τις ράγες, τα φανάρια, τις σημάσεις, αργότερα της τηλεδιοίκησης κλπ).

Το 2008 εξαιτίας οικονομικών προβλημάτων η εταιρία ΤΡΑΙΝΟΣΕ διασπάστηκε εντελώς από τον Όμιλο ΟΣΕ του οποίου οι μετοχές ανήκαν στο ελληνικό δημόσιο, όπως επίσης και της ΓΑΙΑΟΣΕ από το 2013. Στον Όμιλο ΟΣΕ ανήκει πλέον ο Ε.ΔΙ.Σ.Υ με τη ΓΑΙΑΟΣΕ να αποτελεί ανεξάρτητο πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Διαμορφώθηκε επομένως ένα καθεστώς

ιδιοκτησίας όπου η γη και η υποδομή ανήκουν στο ελληνικό δημόσιο και η ΤΡΑΙΝΟΣΕ ο εκμεταλλευτής, «ανεξαρτητοποιήθηκε» σε ενοικιαστής μας. Το τμήμα της εκμετάλλευσης μένει αφύλακτο και υπανάπτυκτο μέχρι να βρεθεί ο αγοραστής του. Το βάθεμα της οικονομικής ύφεσης, που επηρεάζει και τη δημόσια υποδομή, και η επιμονή στους τρόπους διαχείρισής της με τις προετοιμασίες της πώλησης της ΤΡΑΙΝΟΣΕ και της εξαθλίωσή της φέρνει ακόμα μεγαλύτερα προβλήματα.

Το 2006 και το 2016, εντός ακριβώς 10 χρόνων που ήταν η πιο χαρακτηριστική περίοδος της ύφεσης και των μνημονίων με τις κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ και Νέας Δημοκρατίας, γίνονται με ευθύνη της δημόσιας υποδομής δύο ατυχήματα στο Χρυσό όπου και τις δύο φορές συγκρούεται τραίνο με αυτοκίνητο όχημα. Οι νεκροί συνολικά ήταν τέσσερεις και ήταν και στις δύο περιπτώσεις οι επιβαίνοντες των ΙΧ που είτε δεν ειδοποιήθηκαν για τη διέλευση της αμαξοστοιχίας είτε η διάβαση ήταν αφύλακτη, ώστε παραβιάστηκε. Το πρώτο ατύχημα είχε και 18 τραυματίες επιβαίνοντες. Το 2010 με ευθύνη της ΤΡΑΙΝΟΣΕ, του εκμεταλλευτή δηλαδή που αφέθηκε να παρακμάσει επειδή θα πουλιόταν, εκτροχιάστηκε η αμαξοστοιχία στον Αχλαδόκαμπο στη γραμμή Ναύπλιο – Τρίπολη. Το δυστύχημα μέτρησε έναν νεκρό.

Τα παραπάνω περιστατικά έχουν καταγραφεί σε τοπικές εφημερίδες καθώς και στους ομώνυμους ηλεκτρονικούς ιστότοπούς τους, και υπάρχει και ένα άρθρο στην Καθημερινή σε επίπεδο ηλεκτρονικού τύπου, χωρίς το ζήτημα να παίρνει τις εκτάσεις που θα έπρεπε, ακόμα και για τον έναν ή τους τέσσερεις νεκρούς. Τα περιστατικά αυτά είναι μόνο μερικά ανάμεσα σε άλλα που εξακολουθούσαν και μετά το 16 να γίνονται και έβρισκαν τη θέση τους στις στήλες του ηλεκτρονικού τοπικού και εθνικού τύπου.

Το 2013 το σύνολο των μετοχών της ΤΡΑΙΝΟΣΕ περιήλθε στο ΤΑΙΠΕΔ (Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου) το οποίο ανήκει στο επονομαζόμενο και υπερταμείο το οποίο ιδρύθηκε επί κυβέρνησης Σύριζα (2015-2019). Μέχρι και το 2017 η ΤΡΑΙΝΟΣΕ ήταν ο μοναδικός μέτοχός της. Το 2017 το Ελεγκτικό Συνέδριο ενέκρινε την ιδιωτικοποίηση της εταιρίας, η οποία παραχωρήθηκε στον Όμιλο FS Italiane έναντι 45 εκατομμυρίων ευρώ. Η εταιρία μετονομάστηκε σε Hellenic Train το 2022. Οι υπεραισιόδοξες αναγγελίες για την ανωτερότητα του αγοραστή και της ιδιοκτησίας των μεταφορών δεν επιβεβαιώθηκαν ποτέ. Τόσο ο τομέας της εκμετάλλευσης όσο και η υποδομή παραμένουν σε κακή κατάσταση κοστίζοντας 57 ζωές νέων ανθρώπων, στο όνομα της διαχείρισης της οικονομικής ύφεσης. Το σχέδιο της αφαίρεσης των εξόδων από το κράτος και της είσπραξης ενοικίου δεν πέτυχε ποτέ την αναβάθμιση του σιδηρόδρομου.

2.3 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός είναι να διερευνηθεί η συνδιαμόρφωση της ελληνικής ψηφιακής πραγματικότητας και της ελληνικής κοινής γνώμης στο σύνολό της, όπως αυτή πραγματοποιείται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών ενημέρωσης. Ο ελληνικός ηλεκτρονικός τύπος αλλά και ευρύτερα η ψηφιακή επικοινωνία και διασκέδαση είναι ένα πεδίο που πολύ πρόσφατα παρακολουθούνται μέσα από την ΚΑΛ οι αλλαγές και οι μετατοπίσεις του, καθώς και ο αντίκτυπος που έχει στην κοινωνία. Στόχος είναι να παρατηρηθεί το πώς μεσολαβήθηκε μέσα από την ψηφιακή συνθήκη ένα τεχνολογικό, κοινωνικό και πολιτικό ζήτημα όπως αυτό της σύγκρουσης των αμαξοστοιχιών στα Τέμπη πλαισιώνοντάς το θεωρητικά καταλλήλως με σύγχρονη βιβλιογραφία, και αφετέρου να ανατροφοδοτηθούν με νέες παρατηρήσεις περισσότερα γνωστικά πεδία. Παρατηρήσεις, όπως με τι είδους λόγους αναπαρίσταται σήμερα η κάθε πολιτικότητα στον ηλεκτρονικό τύπο και πώς τελικά αποτελεί και επιτρέπει τη σύγχρονη μορφή επικοινωνίας αποκαθιστώντας συγκεκριμένες εκδοχές της πραγματικότητας. Οι παρατηρήσεις μας μπορούν να αξιοποιηθούν επιπλέον στην εκπαίδευση και εντέλει να συνεισφέρουν στη σχέση της διδασκαλίας με την εφαρμογή της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου και τη Συστημική Λειτουργική Γραμματική. Τέλος μέσα από αυτή την έρευνα και τη μέθοδο παρακολουθούμε όπου είναι εφικτό σε τι ιδεολογήματα και νοοτροπίες συνίσταται η πολιτική πλαισίωση του δυστυχήματος και οι φερόμενες από κάθε φωνή ως αιτίες που οδήγησαν σε αυτό.

3. Μεθοδολογία

3.1 Η επιλογή των άρθρων

Για να συναντήσουμε τους στόχους που θέσαμε διεξήχθη ποιοτική έρευνα (Μακράκης, 2004) για τη συγκέντρωση ενός ενδεικτικού σώματος άρθρων που αποτελεί το δείγμα της. Χρησιμοποιήσαμε επίσης βιβλιογραφική έρευνα παράλληλα με την εφαρμογή της μεθοδολογίας.

Η ποιοτική έρευνα διεξήχθη με τη χρήση λέξεων – κλειδιά στη μηχανή αναζήτησης. Τα κριτήρια της δειγματοληψίας καθώς και της διαδικασίας που θα ξεχώριζε τα άρθρα που θα αποτελούσαν το ενδεικτικό σώμα έπρεπε να ικανοποιούν τους εξής όρους:

- τα άρθρα έπρεπε να είναι όσο πιο κοντά γίνεται στο δυστύχημα, (το αργότερο δυόμισι μήνες)
- τα άρθρα έπρεπε να αφορούν την πραγμάτευση των ευθυνών
- τα άρθρα έπρεπε να προέρχονται από εφημερίδες με γνωστές πολιτικές τοποθετήσεις
- έπρεπε να συμπεριληφθούν εφημερίδες και των δύο πολιτικών χώρων (αριστερά δεξιά).

Για την ικανοποίηση των κριτηρίων οι λέξεις και οι φράσεις κλειδιά που χρησιμοποιήσαμε ήταν: σύγκρουση τρένων στα Τέμπη, Ποιος φταίει για το δυστύχημα στα Τέμπη, Τέμπη 2023. Από την αναζήτηση προέκυψαν αρκετά άρθρα που όμως δεν ήταν όλα σχετικά και ιδίως με την διαπραγμάτευση των ευθυνών. Περιορίζοντας το δείγμα προέκυψαν 16 άρθρα από 5 εφημερίδες, 3 «Δεξιές» και 2 «Αριστερές» (βλ πίνακα σημασιοδότησης). Από αυτά τα άρθρα επιλέχθηκε το 1.1, το 2.1, το 3.1, το 4.1 και το 5.1 καθώς αυτά ήταν τα πιο κοντινά χρονικά στο δυστύχημα.

Μετά τον περιορισμό των 16 άρθρων, εξετάστηκε αν οι πολιτικές και ιδεολογικές αφετηρίες των εφημερίδων ποικίλουν. Ο έλεγχος ήταν θετικός και το αποτέλεσμα της πολιτικής σημασιοδότησης αναπαρίσταται στον παρακάτω πίνακα. Παρατηρήθηκε ότι οι εφημερίδες φιλοξενούν άρθρα από ευρύτερους πολιτικούς χώρους οπότε οι τοποθετήσεις που ταξινομήθηκαν στον πίνακα προέρχονται από το πώς δίνει σημασία στην πολιτική το κάθε άρθρο ξεχωριστά από τα 16 και η κάθε φωνή μέσα σε αυτά.

Συστημικές	Αντισυστημικές
Φιλοκυβερνητικές	Αντιπολίτευση
+Ιδιωτικός τομέας	+Δημόσιος τομέας
+Υπέρ Κεφαλαίου	+Υπέρ Εργασίας
Συντηρητικές	Προοδευτικές
+Ριζοσπαστικές	+Ριζοσπαστικές
Φιλελεύθερες	Σοσιαλιστικές

Πίνακας 1 Πολιτικο - ιδεολογικές σημασιοδοτήσεις του δείγματος

Επιλέξαμε να αναλύσουμε άρθρα του ηλεκτρονικού τύπου διότι εκεί παρατηρούνται οι πιο πρόσφατες αλλαγές στις αναγνωστικές συνήθειες και τις αναπαραστατικές συμβάσεις. Επίσης τα άρθρα μπορούν να αποκαλύψουν τι προτιμάται να προβληθεί και τι όχι καθώς αποτελούν συνειδητά σχεδιασμένο λόγο(Σηφιανού,2020)

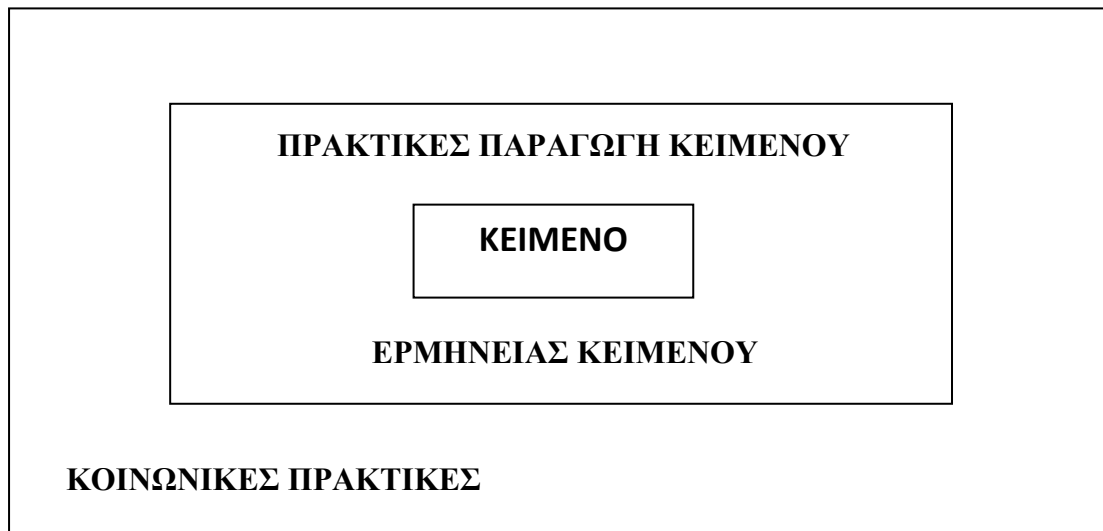
Πλέον δεν χαρακτηρίζονται μόνο από συντηρητισμό ή προοδευτισμό ή από μία μόνο θέση στη βουλή, αν και κάποιες εφημερίδες ωστόσο γνωρίζουμε ότι αποτελούν επιρροή συγκεκριμένων πολιτικών χώρων. Υπάρχουν και οι εφημερίδες εθνικής εμβέλειας όπου μπορεί να φιλοξενηθεί το άρθρο του καθενός αν εξαγοράσει τη θέση της στήλης, χωρίς τα περιεχόμενα να αποτελούν πολιτική τοποθέτηση της ίδιας της εφημερίδας. Για αυτό διαβάζοντας τα άρθρα καταλήξαμε στην κατασκευή δύοευρύτερων θεματικών κατηγοριών. Από τη μία οι «αριστερές», όπου αίρεται μέρος της ευθύνης και η πολιτική ευθύνη αναπαρίσταται διαφορετικά. Βλέπουμε τη χρήση διαφορετικού είδους λόγου στην προσέγγιση τόσο του ακροατηρίου στόχου που χρησιμοποιεί αυτές τις συμβάσεις, όσο και του θέματος καθώς οι εναλλακτικές εφημερίδες θέλουν να ισχυρίζονται ότι οι ίδιες δεν είναι εμπορικές. Και από την άλλη οι «δεξιές», οι οποίες φέρουν τα χαρακτηριστικά που διδάσκονται σαν «κατεξοχήν» χαρακτηριστικά του άρθρου εφημερίδας. Αυτή η κατηγοριοποίηση είναι εφικτή διότι η σχέση ιδεολογίας και κοινοβουλευτικής θέσηςείναι συνήθως γνωστή (π.χ. Φιλελεύθερες Δεξιές και Σοσιαλιστικές Αριστερές). Οι «αριστερές» θεωρούνται από τους αναγνώστες αυτονόητα και προοδευτικές κάτι που δεν ισχύει για τις δεξιές. Αυτό δεν είναι κάτι που χρειάζεται ερωτηματολόγιο ή συλλογή άλλου κοινωνικού δείγματος, διότι η πόλωση και η διεκδίκηση της προόδου ή της παράδοσης από κάθε μερίδα,(αν και τελευταία υπάρχουν ανταλλαγές και μετατοπίσεις) γίνεται στεγανά από κάθε πολιτική μερίδα, και είναι κάτι που φαίνεται και ενδοκειμενικά. Για αυτό δεν ήταν εφικτή η κατηγοριοποίηση πάνω σε αυτό. Επιπλέον η αντιστοίχιση επίρριψηςευθυνών από τη μία αποκλειστικά στα τεχνικά επαγγέλματα από τις Δεξιές - Φιλελεύθερες και από την άλλη στην μικρο και μακροοικονομία της χώρας από τις Αριστερές ήταν κάτι που παρουσίαζε κανονικότητα. Αφενός γιατί για τις συστημικές εφημερίδες δημοκρατικό θεωρείται ότι ο καθένας δικαιούται να φτιάξει ένα imageγια τις εκλογές αρκεί να το αντέχει οικονομικά, και από την άλλη γιατί οι αριστερές έχουν επαφή με πιο επιστημονικές προσεγγίσεις για την κοινωνία, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορούμε να βρούμε και εκεί προκαταλήψεις και στερεοτυπικές, εύπεπτες και χοντροκομμένες αναπαραστάσεις μαζικής χρήσης.Στα ελληνικά δεδομένα η δημοσιογραφία σε σχέση με την πολιτική διαίρεται«δημογραφικά» σε επικοινωνιολόγους και κοινωνιολόγους.

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι θα μπορούσε να είναι τομή της σύγκρισης το ποιες εφημερίδες κινούνται νομιμοποιώντας και εξοικειώνοντας το κοινό με το ότι ανήκουν εξαρχής σε ευρύτερο πολιτικό ή έναν μόνο χώρο, και ποιες προβάλλουν την αντικειμενικότητα σαν το υψηλότερο κριτήριο αξιολόγησής τους για την κατανάλωσή τους.

Αυτή θα ήταν μια κατηγοριοποίηση που θα ανακατένειμε τα ειδοποιά σύνορα, ίσως σε μια άλλη έρευνα.

3.2 Αναλυτικό Πλαίσιο

Η μέθοδος που θα χρησιμοποιήσουμε για να αναλυθούν τα κείμενα είναι η Κριτική Ανάλυση Λόγου (στο εξής ΚΑΛ) προκειμένου να δημιουργήσει μια διαλεκτική μεταξύ γλωσσικών και εξωγλωσσικών γεγονότων. Από τις προσεγγίσεις της ΚΑΛ επιλέχθηκε η κοινωνικοπολιτισμική ή αλλιώς διαλεκτική - συσχετιστική προσέγγιση (Fairclough, 2020), της οποίας και είναι ο κύριος εμπνευστής. Για να μπορέσει να δειχθεί το πώς συσχετίζεται το μικρο – επίπεδο με το μακρο – επίπεδο, η ανάλυση εφαρμόζεται σε τρία στάδια, την Περιγραφική Ανάλυση, την Ερμηνευτική και την Επεξηγηματική (Στάμου, 2014). Τα τρία αυτά στάδια ταυτίζονται με τα πλαίσια μέσα στα οποία κείται το κείμενο και η ιδεολογία του. Για τον Fairclough ο λόγος ονομάζεται το σύνολο των διεπιδράσεων με το κείμενο εντός μιας κοινωνικής πρακτικής της οποίας το κείμενο είναι μόνο ένα μέρος (Fairclough, 1992).

Εικόνα 2 Μοντέλο του Fairclough , (1992:73)

Η Κριτική ανάλυση Λόγου, χρησιμοποιεί για το πρώτο στάδιο της περιγραφικής ανάλυσης το εργαλείο της Συστημικής Λειτουργικής Γραμματικής (ΣΛΓ) του Halliday, την Ανάλυση Λόγου (ΑΛ). Ονομάζεται Συστημική γιατί η ανθρώπινη γλώσσα επιτυγχάνει την αμοιβαία επικοινωνία αλλά και την εξέλιξή της μέσα από δίκτυα εννοιών και σημασιών. Λειτουργική ονομάζεται γιατί οι χειραγωγούν τη γλώσσα και στήνουν τις προτάσεις αντλώντας μέσα από ένα πλήθος λεξικογραμματικών επιλογών. Η χρήση της ΣΛΓ και της ΑΛ επιτρέπει την

μετάβαση από τη λειτουργική ανάλυση και τον εντοπισμό των σημασιακών δομών και γλωσσικών πράξεων στην κριτική ανάλυση. Στην ουσία εντοπίζεται σε τι συνίσταται γλωσσικά το «τι και το πώς δείχνει και μοιάζει» κάποιος όταν μιλάει.

Το εντοπιζόμενο αντικείμενο ονομάζεται λόγος και υπάρχουν πολλών ειδών λόγοι. Η σύσταση ενός λόγου ή ενός ύφους γίνεται εφικτή εξαιτίας των διαθέσιμων υφών που διατίθενται κοινωνικά, καθώς και λόγω της διακειμενικότητας. Ο λόγος ακόμα και από το «ίδιο» επικοινωνιακό είδος, δεν μένει ποτέ ίδιος συγχρονικά ή διαχρονικά. Αυτό καθιστά χρήσιμο να γίνεται κάθε φορά η ανάλυση από την αρχή διότι στη σύγχρονη εποχή μιλάμε για πολλούς λόγους και φωνές εντός πολυτροπικών κειμένων.

Κατά την περιγραφική ανάλυση (μικροεπίπεδο) το κείμενο αναλύετε σε δύο λειτουργίες της γλώσσας. Η ιδεοποιητική λειτουργία δείχνει το πώς αναπαρίσταται ο κόσμος. Αυτό φαίνεται μέσα από την σημασιολογική ομαδοποίηση των ρημάτων σε διαδικασίες και μεταβιβαστικότητα. Η μεταβιβαστικότητα δείχνει αν δίνεται έμφαση ή απαλείφεται ο δράστης της ενέργειας που έχει περιγραφεί ως διαδικασία. Η διαπροσωπική λειτουργία δίνει προς τα πού στρέφονται που πού απευθύνονται οι φωνές του κείμενο (προσωπική δείξη). Εδώ μελετούνται και οι γλωσσικές πράξεις και η τροπικότητα. Η αξιολογική τροπικότητα δείχνει και τις στάσεις του ομιλητή. Έτσι ολοκληρώνεται η επίγνωση του πώς έχει αναπαρασταθεί ο κόσμος, ενώ εντοπίζεται και η γνώμη του παραγωγού του κειμένου.

Η διαδικασία του εντοπισμού του λόγου είναι τμήμα της ερμηνευτικής ανάλυσης του κειμένου την οποία καλούμαστε να παρατηρήσουμε πιο προσεκτικά και με πιο διευρυμένη οπτική για τη χρήση της γλώσσας, καθώς συνυφαινονται σταδιακά τα πεδία της σημασιολογίας της πραγματολογίας και η ιδεολογία ταυτοχρόνως. Η ερμηνεία μπορεί να δοθεί και με την παρατήρηση του περικειμένου και πιο ειδικά της καταφανούς και της συστατικής διακειμενικότητας.

Τέλος στην επεξηγηματική ανάλυση (μακροεπίπεδο), η επίγνωση που λάβαμε από τα δύο προηγούμενα στάδια πρέπει να τοποθετηθεί μέσα στην ευρύτερη κοινωνική πρακτική. Δηλαδή πρέπει να συσχετιστεί με τις ανάγκες και την κατεύθυνση της κοινωνίας. Σύμφωνα με τον Fairclough(2001), η σειρά με την οποία θα κοιτάξει κανείς τα στάδια μπορεί και να εξαρτάται από την προσέγγιση που κάνει. Στόχος της επεξηγηματικής ανάλυσης είναι να εντοπιστούν οι λόγοι που διατηρείται η προβολή της πραγματικότητας θραυσματική. Αυτό συμβαίνει γιατί αποσιωπούνται διαστάσεις των γεγονότων ώστε να κατασκευαστεί μια αναπαράσταση. Έτσι πρέπει να κοιτάξουμε πίσω από τις σιωπές οι οποίες είτε φυσικοποιούν

διαστάσεις της κοινωνίας, (όπως πχ η εξουσία), είτε αποκαλύπτουν συνολικά γιατί είναι εφικτό και κατανοείται το κείμενο, αφού η συνεκτικότητα είναι κάτι που διατηρείται στο μυαλό των παραγωγών και των ομιλητών. Έτσι οι «σιωπηλές υποθέσεις» (implicit assumptions) αποκαλύπτουν τη νοοτροπία και τις παραδοχές της κοινωνίας συνολικά που κατέστησε εφικτή και της οποίας μέρος είναι η ανάγνωση και η παραγωγή του κειμένου.

Πρόκειται στην ουσία για ανίχνευση της ιδεολογίας. Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να κατανοήσει κανείς την ιδεολογία διότι στις μέρες μας χρησιμοποιείται πολύ ελαστικά. Μπορεί πχ να σημαίνει τη φιλοσοφία κάποιου (πχ μαρξιστική ιδεολογία) δηλαδή τον καταστατικό χάρτη εγνωσμένων υπολογισμένων διαδικασιών. Σύμφωνα με τον Μαρξ η ιδεολογία ορίζεται ως «ψευδής συνείδηση». Για τον Fairclough η ιδεολογία εντοπίζεται πίσω από ό,τι επιβάλει σιωπηλά η «κοινή λογική». Μέρος της ιδεολογίας δηλαδή είναι ο βαθύτερος συνεκτικός κρίκος με τον οποίο βγάζουν νόημα τα όλα τα προσλαμβανόμενα ερεθίσματα και τα δίκτυα εννοιών. Για το θέμα της ιδεολογίας ο Fairclough αντλεί από τη δυτική μαρξιστική σκέψη των Αλτουσσέρ και Γκράμσι (1971) (Στάμου, 2014 και Γούτσος 2013). Αυτή η στροφή στην ιδεολογία έχει να κάνει με τη στρατευμένη επιστημονική οπτική της ΚΑΛ της οποίας στόχος είναι η χειραφέτηση.

Η ΚΑΛ δεν αντλεί μόνο περιεχόμενα από τη γλωσσολογία, πολύ περισσότερο είναι η ίδια η σύγχρονη γλωσσολογία (Σηφianού, 2020). Χρειάζονται όλα τα επίπεδα ανάλυσης της γλώσσας προκειμένου να προσεγγιστούν κριτικά τα φαινόμενά της. Πέραν της ιδεολογίας, επιστημολογικά πρόκειται για μια πιο διευρυμένη παρατήρηση της κίνησης των επιπέδων της γλώσσας ταυτοχρόνως στη σύνθεση του νοήματος. Επίσης η προτεραιότητα της σημασιολογικής ανάλυσης και οργάνωσης ενός δείγματος (βλ. τον εντοπισμό μορφολογικών χαρακτηριστικών των ουσιαστικών, π.χ. του γένους) είναι κάτι που χρησιμοποιεί και η περιγραφική γραμματική. Επομένως κατά τη χρήση στην εκπαίδευση δεν είναι πλέον δύσκολο όταν βλέπουμε την προσωπική αντικατάσταση ενός ρήματος, να αναγνωρίζουμε ότι πρόκειται για έναν πίνακα που περιέχει τις πιθανές εκφάνσεις της διαπροσωπικής λειτουργίας της γλώσσας και αυτό που γίνεται είναι αντικατάσταση στον παραδειγματικό άξονα. Έτσι εντοπίζεται και η ιδεολογία της προσέγγισης και παραδοχές για τη γλώσσα σε εγχειρίδια γραμματικών αλλά και στο σχολείο.

Η ΚΑΛ χρησιμοποιεί επίσης και στοιχεία της πραγματολογίας, κυρίως τις γλωσσικές πράξεις, τη συνοχή και τη συνεκτικότητα. Σύμφωνα με τον Yule (2017), η συνοχή είναι κάτι που υπάρχει μέσα στο κείμενο ενώ η συνεκτικότητα είναι κάτι που υπάρχει στους ανθρώπους. Αυτή είναι και μία ανάμεσα στις αφορμές για τη σύνδεση των γλωσσικών και

των εξωγλωσσικών δεδομένων. Η πραγματολογία επίσης αλληλεπικαλύπτεται τόσο με τη σημασιολογία όσο και με την ΚΑΛ(Κανάκης, 2007). Η πραγματολογία σαν κύρια μονάδα ανάλυσης της γλώσσας χρησιμοποιεί τις γλωσσικές πλάξεις οι οποίες έχουν τακτοποιηθεί στο παρελθόν σε κατηγορίες αρκετές φορές. Οι γλωσσικές πράξεις είναι ένα είδος διατομής ανάμεσα στα δύο πεδία (σημασιολογία – πραγματολογία). Παρ' όλα αυτά οι γλωσσικές πράξεις γνώρισαν τη δική τους πορεία μέχρι την ταξινόμησή τους από τους Austin και Searle, όπως είναι σήμερα γνωστές οι προσλεκτικές πράξεις.

3.3 Εφαρμογή της κριτικής ανάλυσης λόγου

3.3.1 Δεξιές Εφημερίδες

Άρθρο 1.1

Περιγραφική Ανάλυση (μικρο-επίπεδο)

Ιδεοποιητική Λειτουργία της Γλώσσας

Σε αυτό το άρθρο μπορούμε να διακρίνουμε τρεις κατηγορίες δραστών: Τους ανώτερους δικαστικούς υπαλλήλους, την δικαιοσύνη, τους εμπειρογνώμονες, τους σταθμάρχες, τα θύματα, τις οικογένειές τους και τον οργανισμό του σιδηρόδρομου. Στους ανώτερους δικαστικούς υπαλλήλους εντάσσεται ο *εφέτης ανακριτής* και στους εμπειρογνώμονες ο *τεχνικός σύμβουλος Κ. Λακαφώσης*. Τέλος, στο δελτίο της είδησης συνοψίζονται και άλλοι δράστες, όπως πχ εννοούμενοι δημοσιογράφοι. Οι οικογένειες εμφανίζονται μόνο ως πρόσωπα και δεν εμπλέκονται ως δράστες καμίας ενέργειας.

Το λεξιλόγιο μπορεί να χωριστεί σε δύο επαγγελματικές κατηγορίες. Αυτή του δικαστηρίου και αυτή του εμπειρογνώμονα. Το λεξιλόγιο με δικανική σημασία αποτελείται από τα: *έρευνα εφέτης, κατέθεσαν, ανακριτής, δικαιοσύνη, υπόθεση* ενώ το λεξιλόγιο που αγορά το επάγγελμα του εμπειρογνώμονα είναι τα *πόρισμα, συνθήκες, αίτια, τεχνικός σύμβουλος, ζήτημα, διαδικασίες, τύπου διερεύνηση, μέθοδος, ευρήματα, κουλτούρα ασφαλείας*.

Το λεξιλόγιο που σχετίζεται με την αναπαράσταση του δυστυχήματος είναι ουδέτερο και ελάχιστα εμπλέκεται σε αυτήν η επίκληση στο συναίσθημα. Αναφέρεται τις περισσότερες φορές ως *δυστύχημα* και δύο φορές ως *τραγωδία*. Το άρθρο αξιολογεί και μέσα από άλλες λεξικογραμματικές επιλογές το γεγονός. Το δυσάρεστο της είδησης και αρνητικά συναισθήματα μπορούν να αντληθούν και από επιλογές όπως το *οικογένειες των θυμάτων*. Η

φράση εμφανίζεται σε δύο σημειωτικά επίπεδα. Τόσο μέσα στο κείμενο του άρθρου όσο και μέσα στην προεπισκόπηση της παραπομπής στο δελτίο της είδησης. Ο σιδηρόδρομος αναπαρίσταται αποκλειστικά σαν μια άψυχη υποδομή, σαν ένα όργανο και μόνο, και σημειώνεται αυτό διότι δεν είναι κάτι το αυτονόητο. Σε άλλα επικοινωνιακά πλαίσια, πρακτικές και σημειωτικά περιβάλλοντα, όπως η ποίηση (ή ακόμα και ενημερωτικά άρθρα που απευθύνονται βέβαια σε στοχευμένο ακροατήριο), δεν ισχύει το ίδιο.

Οι διαδικασίες των ρημάτων που εντοπίζονται στο άρθρο είναι στο μεγαλύτερο βαθμό η υλική (βλ. κατέθεσαν, συνεχίζεται, ρίζουν, ερευνούν, παρουσίασε, δείχνουν, λειτουργούσαν, θα πάρει, θα φύγει, να έρθουν, να αποκτήσουν, κάνουμε, μπαίνεις, έχει) και ακολουθούν η υπαρκτική (βλ. να γίνουν, δεν υπάρχει, να υπάρχουν (...), χρειάζεται, δεν αρκεί, είναι), η λεκτική (βλ. κατέθεσαν, υπενθυμίζεται, μιλώντας, αναφέρει, τόνισε, απάντησε, λέει) και η νοητική (βλ. υπενθυμίζεται, διαπιστώθηκαν, να αποκτήσουν την εμπειρία, νομίζω, να δει, αν δει, αποκτήσει εμπειρία και θυμάται, έκανε εντύπωση, ξέχασε). Υπάρχουν σε μικρότερο βαθμό και συσχετιστικές όπως «*προέρχεται από την Αεροπορία*» και «*είμαι παλιός*».

Κάποια από τα ρήματα εμπίπτουν σε δύο ή και σε περισσότερα είδη διαδικασιών, ανάλογα με τη δέσμευσή τους να αποδίδουν κάποιο συγκεκριμένο ή μη νόημα. Πχ το υπενθυμίζουν είναι τόσο νοητικό γνωσιακό όσο και λεκτικό, διότι αντικαθιστά φράσεις όπως το «να σημειωθεί ότι». Κάποια ρήματα όμως φαίνεται να εμπίπτουν σε περισσότερες διαδικασίες με αποκλειστικούς περιορισμούς. Πχ το προσέχουν μπορεί να είναι τόσο νοητικό, όσο συμπεριφορικό, όσο και υλικό, αρκεί να λαμβάνουμε πολύ συγκεκριμένα πράγματα υπόψη για κάθε σημασία. Άλλες δύο προκλήσεις είναι τα αναμένει, αναμένεται και προκύπτει.

Η μεταβιβαστικότητα των ρημάτων από τη μία δίνει έμφαση στους δράστες ως υπαίτιους. Αυτό γίνεται μέσα από ρήματα ενεργητικής φωνής, όπως τα «κατέθεσαν τρεις σταθμάρχες», «οι σιδηρόδρομοι λειτουργούσαν με το φιλότιμο και την εμπειρία των παλιών», «νέους να αποκτήσουν εμπειρία», «δεν αρκεί το είμαι παλιός», «αν οι προηγούμενοι είναι τυπικοί, καθαρίζουν, προσέχουν», «ένας άνθρωπος ξέχασε να κάνει μια ενέργεια», «εμείς οι παλιοί εκπαιδεύουμε τους νέους», «ό,τι θυμόμασταν», «ό,τι θυμάται». Οι δράστες απαλείφονται με τα «λειτουργία σιδηρόδρομου» και «έλλειψη κουλτούρας ασφαλείας». Βέβαια μπορεί να χρησιμοποιείται ουσιαστικοποίηση γιατί στατικοποιεί το γεγονός και προσδίδεται διαχρονικότητα στο αναφερόμενο φαινόμενο, όπως και η παθητική σύνταξη μπορεί να χρησιμοποιείται για αποστασιοποίηση και όχι μόνο για μετριασμό του δράστη.

Ενδιαφέρον αποτελεί η ύπαρξη δύο φωνών στο άρθρο των οποίων η αναπαράσταση επιτυγχάνεται μέσα από τη χρήση του ευθέως και του πλάγιου λόγου. Η μία είναι η φωνή του τεχνικού συμβούλου των οικογενειών, του οποίου τα λεγόμενα παρατίθενται αυτούσια και αυτό διότι με αυτό τον τρόπο οι συγγραφείς μπορούν και υποδεικνύουν ως αντικειμενικές και σημαντικότερες κάποιες φωνές ανάμεσα σε άλλες. Παρατίθενται αυτούσια μεγάλα σε έκταση κομμάτια: «από δική μας (...) ζητήματα», «χρειάζεται (...) αντίστοιχη» και «Νομίζω (...) ό,τι θυμάται», αλλά και μικρότερα. Μέσα στη φωνή του συμβούλου εγκιβωτίζονται οι φωνές άλλων δραστών που χαρακτηρίζονται ως «παλιού». Οι παλιοί κρίνονται αρνητικά υπεύθυνοι για την έλλειψη εκπαίδευσης των νεότερων, ενώ αποτελούν δείγμα κακής και μη μεθοδικής λειτουργίας ολόκληρου του οργανισμού του σιδηρόδρομου (ο οποίος όπως είπαμε δεν είναι κάτι το ενιαίο και δεν διέπεται καν και από τις ίδιες σχέσεις εργασίας). Παρατίθενται τα λόγια τους σε εισαγωγικά διότι ο σύμβουλος τα μιμείται. Ιδιαίτερα προβληματικό είναι στο τέλος το «ενώ στο τραίνο ό,τι θυμάται» που είναι ευθύ πλάγιος λόγος.

Μέσα από άλλες γλωσσικές επιλογές όπως και ενδεχομένως και τη χρήση της αγγλικής “checklist”, και σε αυτό ίσως παίζει ρόλο και η ηλικία, ο σύμβουλος κατασκευάζει την ειδημοσύνη του και ανωτερότητά του από κατώτερους λειτουργούς. Η συχνή επανάληψη κάποιων φράσεων και η προφορικότητα και το πιο χαλαρό λεξιλόγιο και ύφος, δείχνουν ότι τα εισαγωγικά στέκονται εκεί και ως μέρος απομαγνητοφώνησης, συγκολλημένα με τον πιο αυστηρά δομημένο δημοσιογραφικό κορμό. Μέσα από αυτή την απομαγνητοφώνηση διαμεσολαβούνται λεπτομέρειες ιδεολογικές και ψυχολογικές. Ο σύμβουλος αναπαριστά τις σχέσεις του με το υπόλοιπο προσωπικό όμως και αυτός μπροστά στους δημοσιογράφους αναπαρίσταται κατώτερος. Για αυτούς δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένας τεχνικός. Ως τεχνικός έχει δύο διαστάσεις.

Ψυχολογικά φαίνεται να είναι σε σύγχυση. Είναι αγανακτισμένος και προσπαθεί να χωρέσει στον λόγο του τι θεωρεί αδιανόητο και αντιεπαγγελματικό και φαίνεται από το ασύνδετο σχήμα «δεν υπάρχει μάνιουαλ, -διαδικασίες, -εξέταση» Οι παράμετροι που ορίζουν την επαγγελματική τεχνική συμπεριφορά φαίνεται να είναι εύστοχες παρά μόνο με τον τρόπο που αναπτύσσουν διακειμενικότητα και απαντούν σε άλλα προηγούμενα θέματα που έχουν τεθεί και θα συζητηθούν παρακάτω.

Μπορούμε, επίσης, να διακρίνουμε ότι ο απομαγνητοφωνητής έχει κωδικοποιήσει αλλιώς το μάνιουαλ και αλλιώς το checklist. Αυτό μπορεί να συμβαίνει γιατί θεωρεί ενσωματωμένο στη γλώσσα το ένα ενώ το άλλο όχι, προσδίδοντας και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στον ομιλητή

Διαπροσωπική Λειτουργία της Γλώσσας

Το κείμενο ενέχεται κυρίως από δύο διαφορετικά είδη διαπροσωπικών σχέσεων. Πριν την παράθεση των όσων είπε ο Σύμβουλος το κείμενο είναι μη διεπιδραστικό και με απρόσωπο ύφος, ενώ όσο παρατίθενται τα εισαγωγικά παρατηρούνται όλο και πιο προσωπικό ύφος. Συγκεκριμένα χρησιμοποιείται αρχικά μόνο το τρίτο ενικό και πληθυντικό, για να αναφερθεί ο συγγραφέας στις δικαστικές και διερευνητικές διαδικασίες και για να δώσει το λόγο στον σύμβουλο. Στην παράθεση της φωνής του συμβούλου εντοπίζεται το τρίτο πρόσωπο αλλά και το πρώτο σε ενικό και πληθυντικό. (π.χ. *δική μας έρευνα, κάνουμε και είμαι παλιός*). Το απρόσωπο ύφος προσδίδει ουδετερότητα και αντικειμενικότητα στο ρεπορτάζ,

Οι γλωσσικές πράξεις του κειμένου είναι αποφαντικές και κατευθυντικές. Στην αφήγηση του συγγραφέα υπάρχει αποφαντική χρήση της γλώσσας (π.χ. *οι σταθμάρχες κατέθεσαν, η δικαιοσύνη αναμένει, οι εμπειρογνώμονες συνεχίζουν, ο τεχνικός σύμβουλος παρουσίασε, ανέφερε κλπ*) και δεσμευτική χρήση της γλώσσας (*οι σταθμάρχες αναμένεται να ρίξουν φως στην υπόθεση*). Στον ευθύ λόγο του συμβούλου έχουμε κατευθυντικές γλωσσικές πράξεις. (πρέπει να υπάρχουν, χρειάζεται ριζική αναδιάρθρωση), αποφαντικές γλωσσικές πράξεις (*δεν υπάρχει, προκύπτει, φαίνεται ότι, λειτουργούσαν, δεν αρκεί, χρειάζεται, θα πάει, να δει, θα πάρει κι αυτός, νομίζω, δεν είναι ότι*).

Ως προς την τροπικότητα το άρθρο διέπεται μέσα από τις οριστικές από επιστημική τροπικότητα. Αυτό θα πει ότι υπάρχει από τις δύο φωνές μεγάλη βεβαιότητα για την αλήθεια των λεγομένων τους. Πολύ περισσότερο βέβαια αυτή η βεβαιότητα ενισχύεται στη φωνή του συμβούλου, διότι χρησιμοποιούνται αξιολογικές επιλογές με φράσεις όπως «που λέμε», κι αυτός, κάποιοι παλιοί, ένας άνθρωπος, όταν μπαίνεις(...), ενώ) και με λέξεις όπως *άμεση, φιλότιμο, εμπειρία, ριζική, λοιπόν* κλπ. Ο συγγραφέας αξιολογεί τους σταθμάρχες ως έμπειρους και οι οποίοι θα ρίξουν φως στην υπόθεση.

Ερμηνευτική ανάλυση (μέσο-επίπεδο)

Στο κείμενο παρατηρείται καταφανής διακειμενικότητα με την παράθεση του λόγου του συμβούλου σε ευθύ λόγο. Ο λόγος του συμβούλου παρουσιάζει επίσης καταφανή διακειμενικότητα με τον τρόπο που θα μιλούσαν μεταξύ τους σε ανεπίσημο ύφος οι σταθμάρχες εμπειρόχοντας και κάποια ορολογία (π.χ. από τον πίνακα λειτουργίας). Το κείμενο παρουσιάζει επίσης συστατική διακειμενικότητα με συμβάσεις που χρησιμοποιούνται στο λόγο της δημοσιογραφίας προκειμένου να εμφανιστεί ένα

«αντικειμενικό» προϊόν που έχει επίγνωση ότι προορίζεται για μαζική κατανάλωση. Παρουσιάζεται επίσης συστατική διακειμενικότητα με τις συμβάσεις με τις οποίες είναι αναμενόμενο να απευθυνθεί σε μεγαλύτερη μερίδα της κοινωνίας ένας τεχνικός σύμβουλος. Ο λόγος του ειδικού επομένως εδώ εμπεριέχει την κατασκευή των σχέσεών του με τα υπόλοιπα μέλη με τα οποία διεπιδρά. Ενδεχομένως αυτή η δραστήρια διεπιδραστικότητα να έχει να κάνει με το γεγονός ότι γεφυρώνει δύο ταξικά ακρότατα, ενώ παράλληλα κατασκευάζεται και η δική του ταυτότητα από την ανάμειξη επίσημων και προφορικών στοιχείων, και την προβολή ενός ρεπερτορίου που περιλαμβάνει και κάποιους δανεισμούς από την αγγλική. Η ταυτότητά του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το ότι επιμένει να εντοπίζει το πρόβλημα μόνο στην κατάρτιση του προσωπικού. Επιπλέον το θεωρεί επαρκές και δίνει περισσότερες γνώσεις προς αυτή την κατεύθυνση θεωρώντας ότι έτσι πλαισιώνει με κάποιο τρόπο τη μερικότητα των ευθυνών του σταθμάρχη.

Επεξηγηματική Ανάλυση (μακρο – επίπεδο)

Στόχος του συγγραφέα είναι να δείξει ότι η δικαιοσύνη έχει αναλάβει την υπόθεση χωρίς όμως να υποπτευθεί κανείς το πόσο μακριά μπορεί να φτάσει κανείς πολιτικά πέρα από τις προφανείς ευθύνες. Και ακόμα και εκεί που θα μπορούσαν να αποκαλύπτονται εκτρέπονται στη συζήτηση ενός άλλου θέματος. Συγκεκριμένα το άρθρο ξεκινά βάζοντας στο πλάνο τους σταθμάρχες οι οποίοι έχουν καταθέσει και στόχος της δικαιοσύνης γίνεται το να διαλευκάνει τι πήγε λάθος. Εφόσον δεν τίθεται ζήτημα δολιοφθοράς, τόσο αυτή η εφημερίδα, όπως άλλες μερίδες του τύπου με διαφορετικά χαρακτηριστικά, αρχίζουν να οικοδομούν την ανάδειξη μιας χρόνιας και ανομολόγητης παθογένειας, ενός προβλήματος με διαχρονικό βάθος και «κοντά ποδάρια». Αυτό δεν είναι άσχετο από το ότι το γεγονός είναι πολύ κοντά με τις εκλογές του Μαΐου 2023.

Αυτό που πρέπει να παρατηρηθεί είναι ότι αυτή η τροπή που έχει πάρει η ανάπτυξη της θεματολογίας ενσωματώνει από κάθε εφημερίδα τελείως ετερόκλητα ιδεολογικά χαρακτηριστικά. Σε αυτό το άρθρο να υπάρχει μια πορεία που μετριάξει τις ευθύνες του σταθμάρχη, στην ουσία όμως αναπαράγεται ο λόγος για το ατομικό προσοντολόγιο και το ότι οι υπάλληλοι του δημοσίου θα έπρεπε να αξιολογούνται πιο αυστηρά. Ο σύμβουλος βέβαια, αναφερόμενος στον ΟΣΕ «συνολικά» υπαινίσσεται ότι τόσο ο ιδιώτης πάροχος όσο και η κρατική δημόσια υποδομή φέρουν σοβαρότατες ευθύνες για την εκπαίδευση των υπαλλήλων. Επομένως προβάλλεται η ιδεολογία της ατομικής ευθύνης των υπαλλήλων (φιλότιμο) στη

διεύρυνση των δεξιοτήτων του προσωπικού χωρίς εντέλει να θίγεται η πορεία του Οργανισμού Σιδηροδρόμων ως μακρο-δομή, (πχ η ιδιωτικοποίηση των μέσων μεταφοράς). Αυτό διαλέγεται και με το γεγονός ότι τα τηλεοπτικά Μέσα μαζικής ενημέρωσης επέμειναν πάρα πολύ στο ότι ο σταθμάρχης ανήκει στην υποδομή, και επομένως είναι ευθύνη του δημοσίου να πράξει τα δέοντα που προτείνει ο σύμβουλος και μόνο.

Αν και ο συντηρητικός τύπος ταυτιζόταν με την επίρριψη όλων των ευθυνών στο σταθμάρχη, μετατόπισε στρατηγικά το βάρος της είδησης από τα κοινωνικά σε θεσμικά ζητήματα. Η θεσμική διάσταση των σχέσεων εργασίας είναι πολύ βασικό στοιχείο για τη συνεκτικότητα της κατασκευής της είδησης, ειδικά από το σημείο και μετά που αποκαλύφθηκε ότι ο σταθμάρχης που είχε βάρδια εκείνο το βράδυ είναι μέρος μια πραγματικά διαχρονικής πολιτικής φαυλότητας του τόπου που εμπλέκοντας και το κυβερνών κόμμα.

Άρθρο 2.1

Περιγραφική Ανάλυση (μικρο – επίπεδο)

Ιδεοποιητική Λειτουργία της Γλώσσας

Σε αυτό το άρθρο παρατηρούμε να μετέχουν στις σημασίες των ρημάτων οι εξής: *οι 57 νεκροί, οι 36 σοροί, οι αρχικά αγνοούμενοι, 11 οικογένειες και 38 τραυματίες* είναι οι στόχοι και τα λεκτικά των παρακάτω δραστηρίων:

Πυροσβεστική, η Εκπρόσωπος Τύπου Αστυνομίας Κ.Δ., «κάποιοι που κάνουν λάθος», η διεύθυνση εγκληματολογικών ερευνών, ο επικεφαλής της ομάδας αναγνώρισης και ειδικοί ψυχολόγοι της αστυνομίας, ο εκπρόσωπος τύπου του Πυροσβεστικού Σώματος πύραρχος Β.Β., γερανοφόρα οχήματα, οι πυροσβέστες, ο υφυπουργός π/π Χ. Τρ., ο γ.γ. Πολιτικής Προστασίας Β.Π., ο γ.γ Κοινωνικής Αλληλεγγύης Γ.Σ., ο περιφερειάρχης Θεσσαλίας Κ. Αγ., άλλοι επικεφαλής σωμάτων ασφαλείας, στελέχη της 5^{ης} Υγειονομικής Περιφέρειας Θεσσαλίας, ο 59χρονος σταθμάρχης, ο εισαγγελέας και ο ανακριτής Λάρισας, ο συνήγορος Σ.Π., ο εισαγγελέας Αρ. Πάγου Ι. Ν., οι εισαγγελικές αρχές Λάρισας και ο Προϊστάμενος Εισαγγελίας Εφετών Λάρισας.

Οι δράστες προέρχονται από διαφορετικούς θεσμικούς και επαγγελματικούς χώρους. Παρατηρείται ηγεμονία στο πλήθος των πολιτικών (αν και είναι πυκνά συγκεντρωμένοι σε μία παράγραφο εντός των συμφραζομένων της Σύσκεψης της Περιφέρειας) και των θεσμών και προσώπων από το χώρο της δικαιοσύνης. Πολύ σημαντικό ρόλο παίζουν οι δύο

Εκπρόσωποι Τύπου καθώς τους δίνεται η ευκαιρία να ακουστούν οι φωνές τους μαζί με τα ταυτοτικά τους χαρακτηριστικά. Παρατηρείται επίσης ο λόγος της δικαιοσύνης όπου και γίνεται η μοναδική αναφορά στο σταθμάρχη ως δράστη.

Το λεξιλόγιο χρησιμοποιείται για να μετακινηθεί ο φακός σε κάθε σκηνικό, στον τόπο της σύγκρουσης, στις προσπάθειες για εύρεση αγνοουμένων, στα εγκληματολογικά εργαστήρια και στο λόγο της εμπειρικής επιστήμης και της μεθοδολογίας, στα δικαστικά μέγαρα, και στις πτέρυγες κάποιου δημόσιου κτιρίου όπου θα πραγματοποιηθεί η σύσκεψη. Εν αντιθέσει με το προηγούμενο άρθρο εδώ τα όργανα που εμπλέκονται στο δυστύχημα είναι περισσότερα. Ο λόγος απεικονίζει βαγόνια και τους προσδίδεται η δική τους υπόσταση και χαρακτηρισμοί (άμορφες μάζες), οπότε στην πλαισίωση της είδησης συμμετέχει κάπως και ο σιδηρόδρομος. Οι εκπρόσωποι τύπου αναπαρίστανται σε εγγήγορη και με πολύ καλή γνώση του επικοινωνιακού χειρισμού ενώ οι πολιτικοί απλά παρατίθενται. Τέλος δίνεται φωνή και λόγος στο συνήγορο του σταθμάρχη καθώς επίσης και στον Ι. Ντογιάκο, των οποίων τα λόγια παρατίθενται σε ευθύ λόγο με τη χρήση των εισαγωγικών.

Για αυτά τα πρόσωπα επιλέγεται η χρήση του ευθέως λόγου διότι προσδίδει μεγαλύτερη εγκυρότητα στα λεγόμενά τους ενώ δείχνει προς ποιες απόψεις προσανατολίζεται και ο συγγραφέας. Παράλληλα το κείμενο αναπαρίσταται πολυφωνικό και πλουραλιστικό αντλώντας για τη συγκρότηση της είδησης από περισσότερους σημειωτικούς πόρους. Συνέντευξη, εικόνες και σύνταξη της αφήγησης από τον ίδιο το συγγραφέα.

Το δυστύχημα αναπαρίσταται κυρίως ως «*Τραγωδία*». Γίνεται συστηματική χρήση κυρίως της συναισθηματικής διάστασης του δυστυχήματος που είχε ως αποτέλεσμα τις απώλειες πολλών οικογενειών και λιγότερο αναφέρεται ως δυστύχημα. Ο σταθμάρχης αναπαρίσταται μειονεκτικά και όχι τόσο αρνητικά μπροστά σε τόσους αξιόλογους επαγγελματίες, καθώς οι απόψεις που εκφέρονται τον μετριάζουν τις ευθύνες του

Οι διαδικασίες των ρημάτων που εμπλέκουν τους μετέχοντες είναι σε μεγαλύτερο βαθμό οι εξής.

Λεκτική (πχ. επιβεβαιωμένοι, ταυτοποιηθεί, διευκρίνισε, είχαν δηλωθεί (*3), ανέφερε, είπε, ταυτοποιηθεί, συμπλήρωσε, επισημαίνοντας, γνωστοποίησε, ανέφερε, ζήτησε, απολογηθεί, παραδέχθηκε, δήλωσε, ζητεί, αναφέρεται, θέτει θέματα, τονίζει)

Υλική (πχ. προσθέτουν ,έχουν ανασυρθεί, διεξάγεται, συνεχίζεται, έχει διακοπεί, να διεκπεραιωθεί, νοσηλεύονται, θα έχει ολοκληρωθεί, έχουν μετακινήσει, διευκολύνοντας,

πραγματοποιούν, αξιολογηθούν, θα έχει ολοκληρωθεί, είχε προγραμματιστεί, ασκήθηκε δίωξη, οδηγήθηκε, πήρε, είχε προσπαθήσει, έχει αναλάβει)

Νοητική (πχ. επιβεβαιωμένοι, συμπεριλαμβάνονται, γνωστοποιηθεί, ενημερωθεί, σκοπός είναι, υπενθυμίζεται, είναι συντετριμμένος,)

Το « ανέρχονται» έχει μια υπαρκτική- αριθμητική σημασία.

Στο κείμενο παρατηρούνται ουσιαστικοποιήσεις όπου δεν υπάρχει μεταβιβαστικότητα. Αυτό συμβαίνει διότι έτσι αναπαρίσταται το κύρος και η ταυτότητα αυτού που κάνει χρήση της γλώσσας ή αυτού που περιγράφεται με αυτή βλ Ντογιάκος. Παραδείγματα ουσιαστικοποιήσεων είναι τα (βιολογική ταυτοποίηση, σάρωση, εντοπισμός, συλλογή, συντονισμός, δίωξη, πρόκληση διατάραξη, διεύρυνση και συλλογή). Με εξαίρεση το συντονισμός και το ταυτοποίηση που χρησιμοποιεί και ο συγγραφέας του άρθρου, οι λειτουργοί που τους δίνεται ο λόγος οικοδομούν και την επικοινωνιακή τους ταυτότητα ενώ προσδίδουν και ουδετερότητα στα λεγόμενά τους. Πιο ειδικά όμως οι ουσιαστικοποιήσεις διαπερνούν απανωτά τον δικανικό λόγο όπου απαγγέλλονται οι κατηγορίες του σταθμάρχη

Η μεταβιβαστικότητα των ρημάτων μετριάζει τους δράστες δίνοντας στο ρεπορτάζ το ύφος που αρμόζει σε επίσημη και σοβαρή εφημερίδα. Ωστόσο υπάρχει πολυφωνία και στην κατασκευή των ταυτοτήτων των ατόμων που παρουσιάζονται χρησιμεύει ελαφρώς διαφορετικά. Οι δικαστικοί περιβάλλονται και επενδύονται κατά τη χρήση πλάγιου λόγου από τον αρθρογράφο σε μεγαλύτερο βαθμό με την παθητική φωνή και σύνταξη, ενώ όταν μιλάει ο Ντογιάκος λέει μια φράση που γίνεται πραγματολογικά κατανοητή μόνο με τις γνώσεις που έχουμε και που είναι ελλειπτική «Η δικαιοσύνη θα αποδοθεί», εννοώντας όσα παρατέθηκαν σε πλάγιο λόγο καθώς και όσα μπορεί να παραλείπονται. Ο χώρος που δίνεται σε αυτόν τον ευθύ λόγο είναι μικρότερος από αυτόν του συνηγόρου και των Ε.Τ. των σωμάτων ασφαλείας, όπου οι ίδιοι μιλάνε περισσότερη ώρα με το κατάλληλο επίσημο ύφος. Τέλος η αναφορά της λέξης «εισαγγελέας Αρείου πάγου» και «εκπρόσωποι τύπου» είναι αρκετά για να αναπαρασταθούν και οι σχέσεις εξουσίας μεταξύ τους.

Τα ρήματα στα οποία δίνουν έμφαση στον δράστη είναι πάρα πολύ λίγα δεδομένου ότι το άρθρο μάλλον θέλει να διατηρεί όσο πιο ενιαίο ύφος γίνεται. Ωστόσο δραπετεύουν κάποια ρήματα όπως τα «προσπαθεί να αποδώσει το δυστύχημα» , «παραδέχθηκε» και ζήτησε να πάρει προθεσμία». Μέσα στο δικανικό λόγο ο 59χρονος σταθμάρχης είναι στόχος της δίωξης. Παρ όλα αυτά έστω κι έτσι εξακολουθεί να αξιολογείται αρνητικά. Ο μετριασμός που παρατηρείται ίσως να οφείλεται και στην άποψη στην τροχιά της οποίας βρίσκεται το άρθρο

που φαίνεται από το «μερίδιο των ευθυνών» που λέει ο συνήγορος και το «προς κάθε κατεύθυνση» που λέει ο εισαγγελέας.

Διαπροσωπική Λειτουργία της Γλώσσας

Ως προς τη δείξη προσώπου στο άρθρο εντοπίζεται παντού και κυρίως το τρίτο πρόσωπο. Το κείμενο είναι ως επί το πλείστον μη διεπιδραστικό. Οι δράστες αναφέρονται με τρίτο πρόσωπο από το άρθρο αλλά και από τους λόγους που εντοπίζονται, (πχ δικαστηριακός λόγος για τον σταθμάρχη). Επίσης στα πλαίσια όπου αρχίζει κάποια διεπίδραση, οι δράστες μεταξύ τους αναφέρονται ο ένας στον άλλον (πχ συνήγορος μιλάει για το σταθμάρχη) ή σε πράγματα έξω από αυτούς πάλι σε τρίτο πρόσωπο. Εξαιρέση αποτελεί η φωνή του Ε.Τ. Πυροσβεστικής, ο οποίος ως πιο προφορικός και πρακτικός, όπως αναπαρίσταται και από τα οχήματα και εργαλεία της δουλειάς του, εκδηλώνεται με ένα α' πληθυντικό, το «σκοπός μας είναι».

Οι γλωσσικές πράξεις που μπορούν να παρατηρηθούν είναι κυρίως αποφαντικές. Σε συνδυασμό και με έναν μεγάλο βαθμό επιστημικής τροπικότητας οι δράστες και το άρθρο δεσμεύονται σε έναν πολύ μεγάλο βαθμό βεβαιότητας για τα λεγόμενά τους και γνώσης του βαθμού αλήθειας, Αυτό διαμορφώνει την περίσταση που κατασκευάζει το άρθρο, καθώς στόχος είναι να αναπαραστήσει κατά έναν ολοκληρωμένο, αποδοτικό και σοβαρό και επίσημο τρόπο τον κόσμο και μετά να μεσολαβήσει την γνώμη που προτιμάει. Εξαιρέση αποτελεί το αναμένεται το οποίο είναι μια δεσμευτική γλωσσική πράξη. Άλλωστε οι γνώμη των ειδικών που κατακλύζουν το άρθρο δεν θα μπορούσε να εκφράζεται με αμφιβολίες ή με αναστοχαστική διάθεση καθώς είθισται να είναι σαφείς. Πολλές φορές τους βλέπουμε σε πολλά άρθρα να κάνουν κατευθυντικές και δεοντικές τοποθετήσεις, να επιστρατεύουν αξιολογικούς χαρακτηρισμούς κλπ όμως εδώ δεν συμβαίνει αυτό. Παρ' όλα αυτά επιστρατεύεται για λογαριασμό του Ντογιάκου στον πλάγιο λόγο «ζητεί» μια κατευθυντική πράξη

Τέλος η αναφορά του ίδιου «είναι η ώρα της δικαιοσύνης» είναι μια κηρυκτική πράξη, που συνοδεύεται και από μια αίσθηση απειλής και μάλιστα όχι ακριβώς προς κάθε κατεύθυνση. Κηρυκτικές είναι επίσης και οι γλωσσικές πράξεις που προέρχονται από την παθητική σύνταξη ασκήθηκε «δίωξη για (+ ουσιαστικοποιήσεις)» που συνυφαίνονται με τα τις δάνειες συμβάσεις του δικαστηριακού λόγου όπου εμφανίζεται ο σταθμάρχης. (πχ. δίωξη για ανθρωποκτονία, διατάραξη, πρόκληση). Ο λόγος του δικαστηρίου αναπαρίσταται και αποτελείται μάλιστα από γλωσσικές επιλογές που δεν ανήκουν στο καθημερινό λεξιλόγιο και είναι ελαφρώς αρχαϊζουσες (πχ συγκοινωνιών, εξ αμελείας, κατά συρροήν)

Στο κείμενο διατυπώνονται αξιολογικοί χαρακτηρισμοί και εκφράσεις ανάμεσα τους τα «άνεφερε χαρακτηριστικά», «επώδυνη διαδικασία», «το ταχύτερο δυνατόν», «πέρα από τις ευθύνες του σταθμάρχη», «αδιανόητο δυστύχημα» και «ανείπωτη τραγωδία».

Ερμηνευτική Ανάλυση (μεσο-επίπεδο)

Το κείμενο διατηρεί καταφανή διακειμενικότητα λόγω του ότι παρατίθενται αυτολεξεί και σε ευθύ λόγο τα λεγόμενα ορισμένων από τους δράστες του. Κατ' αυτόν τον τρόπο μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η άποψη του συγγραφέα συγκλίνει με τις απόψεις των συνεντευξιαζόμενων δραστών. Κυριαρχεί για τις δύο πρώτες δηλώσεις το συναίσθημα του πανικού και της οργάνωσης ενός δύσκολου εγχειρήματος διάσωσης στην αρχή. Οι παρατατικοί και οι υπερσυντέλικοι προσδίδουν μια διάσταση προθεσμίας αλλά και απολογίας για το χειρότερο ενδεχόμενο που μπορεί να προκύψει ενώ παράλληλα το περιστατικό της διάσωσης ζωντανεύει. Αναβιώνεται με τον ίδιο τρόπο ένα πολύ δυνατό συναίσθημα αιφνιδιασμού, θλίψης αλλά και συμπαραστάσης ταυτόχρονα τόσο για τα θύματα του δυστυχήματος όσο και για τους τραυματίες. Αυτά τα συναισθήματα περνάνε τόσο μέσα από τη φωνή του αρθρογράφου όσο και των Ε.Τ που μίλησαν όσο πιο αποστασιοποιημένα γινόταν. Εκεί δεν εκφέρεται κάποια πολιτική γνώμη όμως συμβάλει στη συναισθηματική διάσταση του πρώτου μέρους του άρθρου. Παρ' όλα αυτά φαίνεται ότι δεν είναι η γλώσσα που θα μιλούσαν και στη δουλειά τους, οπότε οι συνεντευξιαζόμενοι Ε.Τ. διατηρούν συστατική διακειμενικότητα με το πώς αναμένεται να σταθούν στο δημόσιο βήμα μέσω του τύπου.

Στη συνέχεια οι πολιτικές απόψεις που παρατίθενται φαίνονται μέσα από το λόγο του δικαστηρίου που υιοθετεί το άρθρο ο συνήγορος. Το άρθρο πλαισιώνει με το δικανικό λόγο τόσο τον σταθμάρχη για την απόδοση ευθυνών όσο και τη συνδιαλλαγή των εισαγγελέων στο τέλος. Ως προς τη χρήση του ευθέως λόγου υπάρχει καταφανής διακειμενικότητα. Το γεγονός όμως ότι υπάρχουν δάνειες συμβάσεις του δικανικού λόγου (λεξιλόγιο κυρίως και έπειτα σύνταξη και γλωσσικές πράξεις) δείχνει την ύπαρξη συστατικής διακειμενικότητας με αυτές.

Επεξηγηματική Ανάλυση (μακρο-επίπεδο)

Το άρθρο αυτό γράφτηκε στις 3/3/23, τέσσερις μέρες μετά το δυστύχημα. Σκοπός του είναι να δώσει την εντύπωση ότι έχει γίνει ανταποκριτής των εξελίξεων στην πηγή των γεγονότων. Σε αυτή την περίοδο συλλέχθηκαν και μεταφέρθηκαν στο νοσοκομείο οι τραυματίες και συνοψίστηκε ποιος είναι ο αριθμός των νεκρών. Παράλληλα η πολιτική σκηνή έπρεπε να

αντιδράσει κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μπορέσει να δώσει μια όσο το δυνατόν πιο σεμνή και προσήκουσα απολογία, αφαιρώντας όσες ευθύνες αφορούν πολιτικά την ίδια.

Σε αυτό το άρθρο οι ευθύνες αποπολιτικοποιούνται πλήρως. Η διεύρυνση της έρευνας είναι κάτι που διατηρεί καταφανή διακειμενικότητα με την αλλαγή στην επικοινωνιακή γραμμή της κυβέρνησης. Αρχικά μίλησε για ανθρώπινο λάθος. Όμως ολοένα και περισσότεροι εμπειρογνώμονες και λειτουργοί του κράτους έχουν αρχίσει από τη μία να υποδεικνύουν τον δράστη αλλά από την άλλη να μετριάζουν τις ευθύνες του. Αυτό όπως είπαμε και στο προηγούμενο άρθρο υπάρχει καθώς τα άρθρα διατηρούν τη συνεκτικότητά τους εξαιτίας των συμφερόντων στα οποία υπάγονται. Εν προκειμένω ο ΟΣΕ δεν βάλλεται άμεσα ως δημόσια υπηρεσία της υποδομής, ωστόσο τα επόμενα χρόνια θα παίξει ιδεολογικό ρόλο η αξιολόγηση μέσα από τα γεγονότα τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα, αν δε συμβαίνει ήδη. Κυρίως, όμως μιλάμε για την περίπτωση όπου μια δεξιά εφημερίδα που πολλές φορές δημοσιεύει συντηρητικά άρθρα διατηρεί πολύ στενή σχέση με το δικαιοσύνη σύστημα παραπέμποντας στην κυρίαρχη αστική ιδεολογία ότι υπάρχει ουδετερότητα και αντικειμενικότητα και ότι ο ένοχος θα εντοπιστεί με βεβαιότητα και θα τιμωρηθεί καταλλήλως.

Άρθρο 3.1

Περιγραφική Ανάλυση (μικρο-επίπεδο)

Ιδεοποιητική Λειτουργία της Γλώσσας

Στο άρθρο παρατηρούνται πολλά ρήματα σε παθητική φωνή, (π.χ. *διευρύνεται, συνεχίζονται, διεξάγεται, χάθηκαν, θα κληθούν, συγκληθεί, οριστεί, χρειάζεται κλπ.*) Υπάρχουν κάποια σε ενεργητική φωνή (πχ *μπαίνουν, να μη μπορεί, να συνειδητοποιήσει, μετέδωσε, συνεχίζει, ανέφερε, ξεκινήσει, υπάρχουν, ενημερώνουν, πήρε, αποχώρησε, κατέθεσαν, προκύψουν, να διαλευκάνει, βοηθήσει, παρέθεσαν, δώσουν, πουν, υπήρχαν, έγινε, αμφισβητούν, θα έχουμε.*). Τα ρήματα έχουν ως δράστες τα εξής πρόσωπα ή καταστάσεις ή φορείς: νέοι ύποπτοι, τον κόσμο, ρεπόρτερ της ΕΡΤ Κ.Θ., 3^η ανακρίτρια, ο κόσμος, ψυχές, η Ε.Κ., η Ολομέλεια Εφετών, ο προϊστάμενος της Εισαγγελίας Εφετών Λάρισας, ο τακτικός και ο αναπληρωματικός εφέτης, συνταξιούχοι και εν ενεργεία σιδηροδρομικοί, την εμπειρία τους, προφυλακισμένο σταθμάρχη, Προϊστάμενος Επιθεώρησης, τρεις σταθμάρχες, εργαζόμενοι στο σταθμό της Λάρισας. Συμπεριλάβαμε το *ψυχές* στους δράστες που είναι υποκείμενο στο *χάθηκαν* γιατί αυτό είναι το υποκείμενο της δράσης του ρήματος *χάνομαι*. Η 3^η ανακρίτρια

είναι και ποιητικό αίτιο σε παθητική φωνή και διάθεση οπότε και εκεί είναι δράστης. Δεν συμπεριλαμβάνεται ο «κύκλος των υπόπτων» γιατί είναι ο στόχος της διαδικασίας του ρήματος *διευρύνομαι*.

Η αναπαράσταση του δυστυχήματος γίνεται μέσα από τις λέξεις *τραγωδία, σιδηροδρομικό δυστύχημα, φονική σύγκρουση, την υπόθεση, μοιραία νύχτα, εθνική τραγωδία, αδιανόητο, μοιραίο βράδυ*, των οποίων τα επίθετα θα τα δούμε και στη διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας. Το λεξιλόγιο που επιλέγεται είναι κυρίως συναισθηματικό, ενώ υπάρχει και δικανικό λεξιλόγιο. Συγκεκριμένα ο εξωτερικός χώρος κατασκευάζεται και με λέξεις, όπως «κεριά», «λουλούδια» και αναφέρονται στο πολύνεκρο του δυστυχήματος. Το ενδιαφέρον του κειμένου προτάσσει αυτή τη διάσταση των συνεπειών πριν τη συζήτηση των αιτίων. Για την εικόνα του δυστυχήματος από άποψη υλικοτεχνικής υποδομής παίρνουμε πληροφορίες από το «συντρίμια των δύο αμαξοστοιχιών». Οι σταθμάρχες, ο προφυλακισμένος, ο β' σταθμάρχης και ο Προϊστάμενος επιθεώρησης, αναπαρίστανται ανεύθυνοι και επιπόλαιοι με τις ευθύνες που τους βαρύνουν να είναι μερικές. Αναζητούνται ευθύνες και στο υπόλοιπο εργατικό δυναμικό του ΟΣΕ με τα «*παραλήψεις και λάθη*» (π.χ. παραλήψεις και λάθη Η 3^η ανακρίτρια αναπαρίσταται ανεπαρκής να αναλάβει το έργο το οποίο αναπαρίσταται εθνικής σημασίας, περίπλοκης τεχνικής φύσεως και καταλληλότερο για εφέτη (πχ κρισιμότητα της κατάστασης κλπ). Οι εξεταζόμενοι μάρτυρες απεικονίζονται γλωσσικά κατώτεροι του δικαστηρίου. Τέλος, η έντονα γραμμένη αναρρωτική άδεια εξυπηρετεί ένα κλίμα καχυποψίας και οι ρεπόρτερ αναφέρονται τότε ως ρεπόρτερ και τότε ως δημοσιογράφοι της ΕΡΤ.

Αν και οι φωνές που υπάρχουν εδώ είναι πολλές, ωστόσο ανήκουν στο ίδιο είδος λόγου, τον δημοσιογραφικό και γι αυτό τα περισσότερα ρήματα είναι σε παθητική φωνή. Οι δημοσιογράφοι που αναφέρονται είναι αυτές μέσα από τις οποίες βλέπουμε τα πράγματα. Επίσης τα λόγια τους είναι σε πλάγιο λόγο αλλά και σε ευθύ. Αυτό συμβαίνει επαναλαμβανόμενα καθώς το μεγαλύτερο μέρος του νοήματος του κειμένου στηρίζεται στις γνώσεις αυτών των λόγων και φωνών. Το κείμενο στο τέλος υπογράφεται με τα ονόματά τους για το ρεπορτάζ. Ο συγγραφέας θα μπορούσε να είναι ενδεχομένως και κάποια από τις δύο και να χρησιμοποιείται το τρίτο πρόσωπο για αναφορά στον εαυτό. Ακόμα και αν είναι διαφορετικός φαίνεται να συμφωνεί με τα λεγόμενά τους αφού δίνεται βάση σε αυτά σε μεγάλο βαθμό, σπεύδοντας να δικαιολογήσει όσα αναφέρονται μέσα στον ευθύ λόγο δημιουργώντας και την άποψη της δικής του φωνής Π.χ. στην απόφαση της ολομέλειας εφετών να αναλάβει κάποιος ανώτερος της ανακρίτριας λόγω της «εθνικής» εμβέλειας της τραγωδίας, αναφέρεται ως «*Κάτι τέτοιο συμβαίνει γιατί...*».

Οι διαθέσεις των ρημάτων είναι ως επί το πλείστον υλικές σε οριστική και υποτακτική, δίνοντας στο κείμενο μια συνεχή ροή με μεγάλη αναπαραστατική δύναμη. Το στοίχημα του συγγραφέα είναι να αναπαρασταθούν τα γεγονότα ζωντανότερα, σαν να συνέβαιναν μπροστά στα μάτια του αναγνώστη. Σε αυτό βοηθάει και η συνοχή του κειμένου η οποία περιλαμβάνει τις ονομασίες του δυστυχήματος με πολλές διαφορετικές ονομασίες, με υπωνυμίες και υπερωνυμίες (πχ η υπόθεση). Επίσης υπάρχουν πολλές υποτακτικές και γενικά κάποιες προτάσεις - συμπληρώματα και φαίνεται αυτές και κατ επέκταση τα θέματα για τα οποία μιλάνε να είναι υπερδιαμεσολαβημένα (πχ αναμένεται, φέρεται κλπ). Έτσι επιτυγχάνεται και μια αποστασιοποίηση από το θέμα και όχι μόνο προσέγγιση ή ταύτιση με τις παρατιθέμενες φωνές και λόγους. Σε αυτή την κατεύθυνση σκέψης, η ακρίβεια και η παραστατικότητα της ενημέρωσης μπορεί να μην σημαίνει αποκλειστικά ιδεολογική επιλογήγεγονοτισμού, αλλά επειδή το κείμενο δεν είναι διεπιδραστικό και χρησιμοποιείται εν μέρει και το απρόσωπο ύφος, δεν θα επιτυχανόταν αλλιώς και η διείσδυση που εντοπίζεται στον σύγχρονο ηλεκτρονικό τύπο. Οπότε παρατηρώντας ότι κειμενικοί δείκτες, ερμηνεία και ιδεολογία αλληλοπροϋποτίθενται, μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει διείσδυση και παραστατικότητα, χωρίς να αποτελεί αντίφαση και χωρίς να μιλάμε για σταθερή ιδιαιτερότητα/εκκεντρικότητα του κειμενικού είδους.

Τα ρήματα που δείχνουν υλικές διαδικασίες είναι τα: *διευρύνεται, συνεχίζονται, διεξάγονται, μπαίνουν, μπορεί, χάθηκαν, έχει ξεκινήσει, αντιπαραβάλει, αναμένεται, θα κληθούν, πήρε, ερευνάται, φέρεται, να αποχώρησε, κατέθεσαν, συγκληθεί, οδήγησαν, αναλάβουν, συμβαίνει, χρειάζεται, διαλευκάνει, βοηθήσει κλπ.*

Τα ρήματα που δείχνουν νοητικές διαδικασίες είναι: *συνειδητοποιήσει, κρίνουν, αμφισβητούν κλπ.*

Διακρίνονται επίσης οι λεκτικές (π.χ. *αναφέρθηκε, κατέθεσαν, δήλωσε, ενημερώνουν, κληθούν*) οι υπαρκτικές, και οι συσχετιστικές

Ως προς τη μεταβιβαστικότητα του κειμένου οι δράστες που τους δίνεται έμφαση είναι οι ρεπόρτερ μέσα από τα λεκτικά, η ανακρίτρια μέσα από φράσεις όπως «η ανακρίτρια (...) που έχει ξεκινήσει μεγάλη έρευνα», ο σταθμάρχης α' (προφυλακισμένος) και ο επιθεωρητής μέσα από τα λεκτικο-υλικά κατέθεσε, παρέθεσε κλπ, ο επιθεωρητής στην πρόταση «πήρε αναρρωτική άδεια», και οι λοιποί υπάλληλοι που «περνάνε το κατώφλι του Δικαστικού Μεγάρου». Έχουμε μετριασμό του δράστη για την ανακρίτρια σε θέση ποιητικού αιτίου ως δράστη, και για τον β' σταθμάρχη ο οποίος «φέρεται να αποχώρησε». Η συγκεκριμένη

απόθεση της ευθύνης βρίσκεται στην κειμενική λειτουργία, με το τον β' σταθμάρχη να εξακολουθεί να είναι υποκείμενο του ρήματος αποχώρησε. Το αποχώρησε όμως έπεται και συντακτικά του απρόσωπου φέρεται και όχι μόνο κειμενικά και γι αυτό και επιλέγεται. Επίσης μετριασμό έχουμε με το αναμένεται να. Εντοπίστηκε επίσης απαλοιφή του σε παθητικές συντάξεις που αφορούν την εμπλοκή του δικαστικού συστήματος και του νόμου, πχ «αναμένεται να κληθούν», «διευρύνεται ο κύκλος των υπόπτων» σε αντίθεση με το «χρειάζεται ειδικός» που ακολουθείται από το «όπως κρίνουν οι δικαστές» ή το «διεξάγεται από την ανακρίτρια». Οι ουσιαστικοποιήσεις «σύγκρουση» και «ερωτήματα» δεν συνοδεύονται από κάποιο σχετιζόμενο πρόσωπο.

Τέλος υπάρχουν δύο πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις που τίθενται ως επεξήγηση στο «ερωτήματα» που είναι υποκείμενο του ρήματος «ζητούν (απαντήσεις)». Οι ερωτήσεις αυτές μέσα από την προσωποποίησή τους στερούνται λέγοντος, λεκτικού δράστη.

Διαπροσωπική Λειτουργία της Γλώσσας

Στο κείμενο εντοπίζονται δύο πρόσωπα: το τρίτο ενικό και πληθυντικό και το πρώτο πληθυντικό. Το κείμενο είναι σχεδόν μη διεπιδραστικό, με εξαίρεση τη μοναδική αναφορά εντός εισαγωγικών στο τέλος, εκ μέρους της ρεπόρτερ. Το ύφος του κειμένου είναι απρόσωπο και ο παραγωγός του κειμένου επιδιώκει μια αποστασιοποιημένη σχέση με τον ακροατή, όπως τα «φέρεται» και «αναμένεται», με εξαίρεση το «θα δούμε».

Στο κείμενο συναντάμε σε μεγάλο βαθμό κυρίως αποφαντικές και δεσμευτικές γλωσσικές πράξεις και μία κατευθυντική, το οποίο είναι ειδοποιό στοιχείο αυτού του δημοσιογραφικού λόγου, ο οποίος δανείζεται λέξεις του δικαστηρίου όχι όμως αυτούσιο τον λόγο του. Αυτό είναι ένα συστατικό και της δυνατότητας που έχουμε να διακρίνουμε τις τρεις καθαρά δημοσιογραφικές φωνές του κειμένου. (οι δημοσιογράφοι και συγγραφείς). Λέξεις που δείχνουν την δέσμευση του ομιλητή στην αλήθεια των λεγομένων του και απόψεις είναι οι: *διευρύνονται, μπαίνουν, συνειδητοποιήσει, μετέδωσε, χάθηκαν, είναι, μπορεί να κλπ*. Δεσμευτικές γλωσσικές πράξεις έχουμε με τα: *αναμένεται, θα συγκληθεί, να οριστεί, θα την αναλάβουν, θα περάσουν, θα έχουμε*, και εντοπίζεται και μία κατευθυντική πράξη με το «χρειάζεται» και το «έπρεπε να υπήρχαν»

Η τροπικότητα του κειμένου είναι κυρίως επιστημική και αξιολογική. Σχεδόν όλα τα ρήματα χρησιμοποιούνται προκειμένου να επιδειχθεί μικρός ή μεγάλος βαθμός βεβαιότητας για τα γεγονότα, κυρίως όμως το άρθρο αναφέρεται σε γεγονότα που για τις ρεπόρτερς είναι γνωστά. Τα «χρειάζεται» και το «έπρεπε να υπήρχαν» έχουν δεοντική τροπικότητα. Στο

κείμενο συναντάται σε μεγάλο βαθμό αξιολογική τροπικότητα. Μέσα από φράσεις, επίθετα, επιρρήματα, εμπρόθετους προσδιορισμούς και άλλες αντωνυμίες πέραν της προσωπικής (πχ αόριστες, αλληλοπαθητικές κλπ) αξιολογείται και αναπαρίσταται τέλος κατά ένα τρόπο η πραγματικότητα. Π.χ. τα «προς όλες τις κατευθύνσεις», «ως ύποπτοι (...) ή για απλή κατάθεση», «πέρα από τον (...) σταθμάρχη», «σε όλες τις πτυχές της», «την ώρα που», «πριν τη λήξη της βάρδιας» αφαιρούν ευθύνες σε ότι αφορά τους σταθμάρχες και τις προσθέτουν μοιράζοντας αλλού. (ταξικό στην επεξήγηση). Επίσης τα επίθετα και επιρρήματα με τα οποία αναπαρίσταται αρνητικά ή ευρύτερα σημασιακά το δυστύχημα οι έρευνες και η μετατόπιση ή η παραμονή των ευθυνών σε άτομα κλπ είναι τα: *σιδηροδρομικό, φονική, άδικα και βίαια, μεγάλη, ανωμοτί, απλή, νωρίτερα, μοιραία, ενδεχομένως, εθνική, πολύπλοκη, πολύ μεγάλη, ειδικός εφέτης, τον προφυλακισμένο, πολύωρη, αδιανόητο, το μοιραίο, σύμφωνα με (το πρόγραμμα), ύποπτοι, διεξοδικά*. Το άρθρο έχει αντωνυμίες που παίζουν αξιολογικό ρόλο, όπως οι: «κάτι τέτοιο», «κάποια σκοτεινά σημεία», «δική του εκδοχή», «και άλλοι φαίνεται ότι» και «κάποιοι σταθμάρχες».

Ερμηνευτική Ανάλυση (μεσο-επίπεδο)

Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι κυρίως δικανικό, όμως δεν υπάρχει ο λόγος του δικαστηρίου. Το κείμενο αναπτύσσει καταφανή διακειμενικότητα με τις απόψεις που παρατίθενται σε ευθύ λόγο μέσα στα εισαγωγικά. Ο λόγος των ρεπόρτερς είναι περίπου ίδιος με αυτόν του συγγραφέα με τη διαφορά ότι ο/η παραγωγός του κειμένου διατυπώνει και κρίσεις πάνω στις μεταφερόμενες πληροφορίες, ενώ οι ρεπόρτερς είναι πιο συνεπείς σε ένα είδος «πιο πρότυπου» θα λέγαμε δημοσιογραφικού λόγου.

Αναπτύσσεται επίσης καταφανής διακειμενικότητα με ζητήματα της επικαιρότητας και αυτά είναι το γεγονός ότι ο σταθμάρχης πήρε μετάταξη από άλλο κλάδο χρησιμοποιώντας πελατειακές πολιτικές λογικές. Αυτό ξεκινάει στο σημείο όπου το άρθρο δεν αφήνει να περάσει απαρατήρητη η προέλευση της κρίσης για την παράκαμψη της ανακρίτριας σε αντίθεση με άλλες δικαστικές αποφάσεις όπου οι δράστες παραλείπονται. Το άλλο σημείο που αναφέρεται δράστης είναι αυτό που η έρευνα διεξάγεται «από την ανακρίτρια». Ωστόσο, όμως, τη δικαιολογεί αυτή την κρίση των δικαστών και παρουσιάζει την απόφαση σαν επαγγελματική και τεχνικο-γνωσιακή ανάγκη (βλ. «σε όλες τις πτυχές της»), αποκαλύπτοντας μεν και την διαστρωματωμένη έμφυλη κατανομή του δικαστικού συστήματος. Θα μπορούσε όμως, να σημαίνει και δολιοφθορά και όχι απαραίτητα επέμβαση πιο έμπειρων και ειδικών,

καθώς η ανακρίτρια μπορεί να έκανε τελικά σωστά τη δουλειά της και να αποκάλυπτε ποινικά τις πραγματικές «πολλές προεκτάσεις», με την ανώτερη δικαστική εξουσία να μην το θέλει πραγματικά αυτό, έχοντας έτσι μια πολιτική και συμπεριληπτική συζήτηση ταυτοχρόνως.

Αναπτύσσεται συστατική διακειμενικότητα με δύο είδη δημοσιογραφικού λόγου. Ο ένας είναι η παράθεση των δεδομένων από ρεπορτάζ, που γίνεται έξω στο δρόμο και δεν είναι μόνο «πρότυπος», έχει να κάνει ότι το ρεπορτάζ φέρει αυτά τα αποστασιοποιημένα πλην αναπαραστατικά χαρακτηριστικά περιγραφής γεγονότων. Πρέπει να γίνει αντιληπτός σαν γλωσσική και τεχνική διαμεσολάβηση της πραγματικότητας επανακατασκευάζοντάς την δίνοντας αυτό το τυποποιημένο αποτέλεσμα. Από την άλλη υπάρχει ο αφηγητής ο οποίος μοιράζεται πολλά κοινά με τις ρεπόρτερς ως δημοσιογράφος, όμως φαίνεται να έχει τη δυνατότητα να φέρει τη δική του γνώμη. Μοιάζει σαν να πρέπει να θέσουμε έναν ειδησεογράφο για συγγραφέα ο οποίος λαμβάνει και παραθέτει τα μηνύματα από τους ανταποκριτές τουόπως συμβαίνει και στη σύγχρονη τηλεόραση στα κεντρικά δελτία ειδήσεων. Αυτό δεν σημαίνει ότι αν το συγκρίνουμε με μια 5λεπτη σύγχρονη τηλεοπτική ενημέρωση ή ένα παλιότερο μη διεπιδραστικό δελτίο πριν τη χούντα ότι οι τίτλοι στις δεύτερες θα είναι «πιο ακριβής» ή «ξερή» αναπαράσταση του γεγονότος.

Επεξηγηματική Ανάλυση (μακρο-επίπεδο)

Παρά το γεγονός ότι το άρθρο δεν δανείζεται το λόγο του δικαστικού ή του νομικού, συστήνει τη μεγαλύτερη υποστήριξη μαζί με τη δικαστική εξουσία προς την εκάστοτε κυβέρνηση που ανά εκλογές δίνει και τις εναλλασσόμενες αντιπολιτεύσεις.

Παράλληλα ο Προϊστάμενος επιθεώρησης μίλησε για 3 θέσεις θέλοντας να δείξει ότι ο σταθμός είναι υποστελεχωμένος. Στο άρθρο όμως αυτό φαίνεται να έχει συνεκτικό κέντρο της συζήτησης την αναζήτηση υπευθύνων μόνο εντός του ειδικευμένου εργασιακού στρώματος που αναπαρίσταται αποκλειστικά υπαίτιο για την αποφυγή θέσπισης τρίτου σταθμάρχη. Αυτό είναι ιδιαίτερα υποκριτικό καθώς για τη στελέχωση του ΟΣΕ (της κρατικής δηλαδή υποδομής) υπεύθυνο είναι το ελληνικό δημόσιο και το υπουργείο, με την ανοχή του οποίου προσλήφθηκε παρά μόνο ένας άνθρωπος. Οι εργαζόμενοι επομένως αμφισβητούν τα λεγόμενα του επιθεωρητή επειδή έχουν εμπεδώσει το φόβο της μονομερούς ευθύνης των εργαζομένων του σιδηρόδρομου. Επομένως οι δράστες παρ' όλο που αναπαρίστανται να διαφωνούν, πλαισιώνονται από μια πιο κυρίαρχη προκατασκευασμένη κατεύθυνση.

Επομένως και σε αυτό το άρθρο η ευθύνη αποπολιτικοποιείται και μετατρέπεται σταδιακά και ανεπαίσθητα σε υλικό για δυνάμει πολιτικοποίηση στο μέλλον πάνω σε άλλα θέματα που προς το παρόν, από πλευράς συντηρητικού/δεξιού Τύπου χτίζεται μόνο η σχέση μεταξύ τους με το δυστύχημα, σε αντίθεση με τις αριστερές/προοδευτικές που πολιτικοποιούν μέσα από διάφορα χαρακτηριστικά το ζήτημα, όπως πχ η ιδιωτικοποίηση, η υποχρηματοδότηση κλπ. Αυτό δε σημαίνει ότι δεν αναμένεται να συμβεί το ίδιο και από την αντίθετη μερίδα του τύπου. Από μία άποψη είναι σαν να έχει ήδη συμβεί γιατί η επίρριψη της ευθύνης και οι απειλές μόνο σε εργαζόμενους δεν είναι μόνο θέμα διαφθοράς, αλλά ιδεολογίας που εφαρμόζεται.

3.3.2 Αριστερές Εφημερίδες

Άρθρο 4.1

Περιγραφική Ανάλυση (μικρο - επίπεδο)

Ιδεοποιητική Λειτουργία της Γλώσσας

Σε αυτό το άρθρο το δυστύχημα αναπαρίσταται και αυτό με έναν τελείως διαφορετικό τρόπο. Χρησιμοποιείται δικαστική και νομική ορολογία, γίνεται αναφορά στον σταθμάρχη ως «ένας άνθρωπος» μετριάζοντας την ευθύνη του, ενώ σαν κυρίως υπεύθυνοι που παν να διαφύγουν της κατάστασης αναπαρίσταται η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας αλλά και των αντιπολιτεύσεων και πρώην κυβερνήσεων, όπως το ΠΑΣΟΚ και το ΣΥΡΙΖΑ, (προ 20ετίας συνασπισμός). Το δυστύχημα αναπαρίσταται ως «ολοκαύτωμα», κάνοντας σαφή υπαινιγμό για το ναζιστικό έγκλημα του ολοκαυτώματος των Εβραίων. Ο ομιλητής Δ.Γ. ανήκε σε μια από αυτές τις κυβερνήσεις και αντιπολιτεύσεις και το άρθρο τον θέλει να διαχωρίζει πλέον τη θέση του από το δικομματικό κέντρο. Οι ικανότητές του αναπαρίστανται πολύ σημαντικές (ανέλαβε δίκες που «απασχόλησαν (...) τάραξαν») και αποτελεί είδος αστού διανοούμενου που θα συμβουλευσει με βάση την κοσμική και κεντρικοπολιτική εμπειρία του και τη συμμετοχή στα κοινά. Η εξουσία και η δικαιοσύνη αναπαρίστανται διαβλητές και τρωτές, ενώ επικαλούμενος το κοινό αίσθημα και τη λογική για τη διατήρηση της δημοκρατίας αλλά και της τρέχουσας καθεστηκυίας τάξης, είναι σαν να παραδέχεται ότι η άσκηση της εξουσίας δεν είναι κάτι αυτομάτως σταθεροποιητικό ή με το μέρος του ηθικού και του δίκαιου πάντα. Η κοινωνία και ειδικά οι νέοι αναπαρίστανται οργισμένοι και ικανοί να εκτροχιάσουν την ομαλή λειτουργία του κράτους αν οι επαγγελματίες πολιτικοί δεν προσέχουν τις σχέσεις

εμπιστοσύνης μαζί τους. Σε αυτή την κατεύθυνση βοηθάει και η φωτογραφία από μια κινητοποίηση, νέων σε ηλικία ανθρώπων.

Οι δράστες που συνοδεύουν τις ενέργειες που περιγράφονται είναι οι: νέοι, η ατιμωρησία, η ανικανότητα και η φαυλότητα, το ολοκαύτωμα, Διονύσης Γκούσκος, δικών, προσπάθεια, το λάθος, εκρηκτική ύλη, η Δικαιοσύνη, το άρθρο 86, η Βουλή, από τις επικείμενες εκλογές, η προηγούμενη κυβέρνηση, τα δύο μεγάλα κόμματα, ευθύνες, η ασφάλεια, η ευθύνη, η γνώση, «από τους εργαζόμενους», «από ανεκτέλεστες συμβάσεις», «προειδοποιητικά έγγραφα της ΕΕ», «από τις επερωτήσεις», ο υπουργός, η απραξία, οι ισχυροί, ο νόμος», τα αδικήματα, μέλος της κυβέρνησης, φαινόμενο ατιμωρησίας. Όπως μπορεί κανείς να παρατηρήσει δεν αναφέρεται σε πρόσωπα συγκεκριμένα αλλά σε αξιώματα, καταστάσεις ιδιότητες, αντικείμενα (πχ έγγραφα) και προσωποποιήσεις αξιών, (π.χ. μέλος, υπουργός, νόμος, Δικαιοσύνη, φαινόμενο κλπ)

Οι διαδικασίες των ρημάτων στο κείμενο είναι οι υλικές για τα ρήματα: *μένουν, αποκάλυψε, αναζητηθούν, θα συμβάλει, δεν έβαλε, αποχώρισε, έχει χειριστεί, απασχόλησαν, θα προκαλέσει, συσσωρεύτηκε, δεν μπορεί, να ερευνήσει, θέτει, θα προκύψει, δεν θα βγει, να συγκλίνουν, έχουν παραγραφεί, έχουν υποβληθεί, επιδοθεί, να χειριστεί, να επιλύσει, θα επιτρέψουν, να ερευνήσει, βαραίνει, να παρέμβουν, να γίνει, έχουν δημοσιοποιηθεί, έχουν φτάσει, να ασκήσει, να σταματήσει, «μένουν στο απυρόβλητο», μετεξελίχθηκε, περιορίσουν, ενίσχυσαν, συμβάλλει, κλπ.*

Νοητικές διαδικασίες μπορούμε να εντοπίσουμε στα ρήματα: *συνεπάγεται, συγκλόνισε, απασχόλησαν, τάραξαν, τεκμηριώσει, αποφασίσει, αν ήθελε, να αναζητήσει, περιλαμβάνεται, απορρέει, προκύπτει, χρεώνεται, κατηγορηθεί κλπ.* Υπάρχουν επίσης σε κάποιο ορατό βαθμό λεκτικές (π.χ. *αναφέρει, υποστηρίζει, επισημαίνει, εξηγεί, απαντά, ζητώντας, καταγγελθεί*) και συσχετιστικές (είναι, θα είναι, ήταν, δικαιούται). Το δικαιούται το βάλαμε στις συσχετιστικές γιατί σημαίνει πιο πολύ ποιος επιτρέπεται να κάνει κάτι. Η υλική ή άλλη διαδικασία θα βρίσκεται στο συμπλήρωμα με *-να*. Το μη συνδεδετικό «*παραμένουν (βρίσκονται εκεί, υπάρχουν ακόμα)* οι αστικές ευθύνες» σημαίνει μια υπαρκτική διαδικασία.

Τα ρήματα που παρατηρούνται είναι τόσο σε ενεργητική όσο και σε παθητική φωνή, ενώ υπάρχουν πολλά παραδείγματα με ουσιαστικοποιήσεις. Σχετικά με τη μεταβιβαστικότητα των ρημάτων παρατηρείται από μετριασμός έως απαλοιφή των δραστών μέσα από ουσιαστικοποιήσεις και παθητικές φωνές, όπως: *αναζήτηση, απόδοση, νομιμοποίηση, έχουν παραγραφεί, περιλαμβάνεται, παραγραφή, παραγράφονται, συγχωρεθεί.* Τα ρήματα ενεργητικής φωνής τα οποία δίνουν έμφαση στο δράστη ή τον ομιλητή είναι τα: *συγκλόνισε,*

αποκάλυψε, συνιστούν, αναφέρει, θα προκαλέσει, να ερευνήσει, θα αποφασίσει, είχε (την υποχρέωση), ανέλαβε, να επιλύσει, να χειριστεί, να ασκήσει, να σταματήσει, θα πυροδοτήσει). Ο ανθρώπινος παράγοντας εδώ βρίσκεται πίσω από λέξεις όπως η Δικαιοσύνη, η Βουλή, τα Κόμματα, και ο Υπουργός. Στις λέξεις που αναφέρθηκαν στην έμφαση στο δράστη ανάμεσα στις προσωποποιημένες καταστάσεις ήταν και οι λέξεις που αντικαθιστούν τα φυσικά πρόσωπα.

Διαπροσωπική Λειτουργία της Γλώσσας

Σε επίπεδο προσωπικής δείξης, εντοπίζεται μόνο το τρίτο πρόσωπο. Το κείμενο είναι μη διεπιδραστικό και αυτό οφείλεται στους σκοπούς για τους οποίους γράφτηκε. Οι γλωσσικές πράξεις που βλέπουμε είναι κυρίως αποφαντικές, κατευθυντικές και δεσμευτικές. Αυτό συμβαίνει γιατί η συγγραφέας παραθέτει μέσα από τις αναφορές που κάνει ένα είδος λόγου που σκοπό έχει να συμβουλευσει και να συμβιβάσει άλλες απόψεις. Ο ομιλητής κάνει συστάσεις για το πώς θα μπορούσε να είναι λειτουργικό το τρέχον πολίτευμα και ποιες παθογένειες θεωρεί ότι πρέπει να ξεπεραστούν, ενώ παράλληλα με το θάρρος της γνώμης του αναπαρίσταται και πιο έμπειρος. Τέλος σε επίπεδο τροπικότητας συναντάμε και τα τρία ήδη. Επιστημική, δεοντική και αξιολογική.

Η αξιολογική τροπικότητα είναι αυτή που διαμορφώνει το μεγαλύτερο μέρος των αναπαραστάσεων σε αυτό το κείμενο. Με αυτήν αναδιανέμεται η ευθύνη για το δυστύχημα και αποκαλύπτεται μια νέα ευθύνη, η πολιτική. Η δεύτερη γίνεται με κρίσεις και αξιολογήσεις των δεδομένων που παραθέτει ο Δ.Γ. τα πιο χαρακτηριστικά είναι τα: διαχρονική, κάθετη, ειδικά, εκτός από τα λάθη, θεμελιώδη, ολοφάνερο ανθρώπινο λάθος, σοβαρές συνέπειες, ψηλότερα και για πολλά χρόνια, η ίδια η Βουλή, αλώβητη ούτε η προηγούμενη, άρα τα δύο μεγάλα, στο ακέραιο, αν βέβαια ήθελε, θεμελιώδη καθήκοντα, η γνώση του, επικινδυνότητα, ανεκτέλεστες, προειδοποιητικά, επερωτήσεις, στοιχειώδη υποχρέωση, ο ίδιος (ανέλαβε), ούτε η, αναπάντητη, σοβαρό πλήγμα, σκληρό πυρήνα, ωμή επιβεβαίωση, πίσω από το φύλλο συκής, πλήρους ανευθυνότητας, στον πρώτο παρατυχόνταμε συναίνεση, καθώς και ο συνασπισμός, πάρα πολλούς έγκυρους νομικούς, δύσκολα θα, μείζονα γεγονότα, απρόβλεπτες συνέπειες, εύθραυστης δημοκρατίας, όπως η δική μας. Στο τελικό αυτό σημείο είναι το μόνο σημείο που αναφέρεται το α' πληθυντικό.

Η φωτογραφία Είναι διεπιδραστική καθώς τα πρόσωπα σε πρώτο πλάνο είναι οργισμένα και φωνάζουν μάλλον κάποιο σύνθημα. Πίσω τους υπάρχουν φωτογραφίες του Υπουργού Μεταφορών, που τις διαγράφει ένα κόκκινο X (αρνητική αξιολογική στάση) και δίπλα

παρατηρούμε γραμμένο σε πλακάτ μέσα στη φωτογραφία και εντός του περιβάλλοντος που αναπαριστά τη φράση «Ήταν δολοφονία» με κεφαλαία. Η φωτογραφία συνδιαλέγεται με το άρθρο και χρησιμοποιείται όχι λόγο πλήρους συμφωνίας με το περιεχόμενό της αλλά για να συζητηθεί το αν και κατά πόσο μπορεί η νέα βουλή που θα προκύψει να αναζητήσει τις πολιτικές ευθύνες. Το κείμενο και η φωτογραφία αναπτύσσουν μεταξύ τους καταφανή διακειμενικότητα και συμφωνούν στο ότι οι ευθύνες είναι πολιτικές και ότι το δυστύχημα ήταν έγκλημα «Δολοφονία – Ολοκαύτωμα».

Έχουν και διαφορές όμως, στην προσέγγιση του προβλήματος καθώς και το πόσο ανατρεπτική ή συγκρουσιακή (confrontational) είναι η τοποθέτησή τους. Επομένως έχουμε τρεις φωνές στο άρθρο, της συγγραφέως που υπογράφει επώνυμα, του Γκούσκου και της φωτογραφίας, με τις δύο τελευταίες να συνομιλούν διασημειωτικά. Ο Δ.Γ. έχει πιο αποστασιοποιημένο ύφος ενώ οι φωτογραφίες

Ερμηνευτική Ανάλυση

Το κείμενο αναπτύσσει καταφανή διακειμενικότητα με τα λόγια του νομικού Δ. Γ. τα οποία παρατίθενται τόσο σε ευθύ σε εισαγωγικά όσο και σε πλάγιο λόγο. Η παραγωγός του άρθρου δείχνει με τον πλάγιο λόγο να επεξηγεί όσα είπε ο Δ.Γ., κάτι που δείχνει σημαντικό βαθμό συμφωνίας. Επίσης μέσα από την ευθεία παράθεση του ομιλητή αναπτύσσεται καταφανής διακειμενικότητα με το άρθρο 86 του Συντάγματος, όχι όμως και με τις φωνές που το διαφήμισαν, καθώς δεν απηχεί τις απόψεις που το θεώρησαν, αλλά τις ακριβώς αντίθετες. Πιστεύει φαινομενικά συγκρατημένα, δηλαδή, ότι το άρθρο δεν καταρτίστηκε για την εξάλειψη της διαφθοράς, αλλά για τη συγκάλυψή της. Στην ίδια γνώμη συντείνουν πράγματι πολλοί νομικοί ανεξαρτήτως πολιτικής τοποθέτησης, ενώ διαβάζοντας κάποιος την εφημερίδα θα ανακαλέσει στη μνήμη του και το άρθρο 62 που αφορά τους βουλευτές που δεν αποτελούν κυβέρνηση. Με αυτή τη επίγνωση η επιλογή να αναφερθεί το άρθρο 86 είναι ευθεία βολή προς τη σημερινή κυβέρνηση.

Αναπτύσσεται επίσης καταφανής διακειμενικότητα με την αναφορά της λέξης «ολοκαύτωμα». Μία στον τίτλο και μία μέσα στο κείμενο. Ο συγγραφέας θέλει να υπαινιχθεί με αυτό τον τρόπο το πόσο εγκληματική ήταν η αμέλεια των πολιτικών και πόσο επικίνδυνο είναι για τη «δημοκρατία» να μην αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους. Στην ουσία πρόκειται για αναφορά στο ναζιστικό έγκλημα του ολοκαυτώματος των Εβραίων, γεγονός με συστατική συσχέτιση με τον τύπο, την ιδεολογία, τις ψευδείς ειδήσεις, τη νομιμοποίηση του πολέμου,

της βίας και των βασανιστηρίων στα μοντέρνα και μεταμοντέρνα κράτη. Πρόκειται επομένως και για συστατική διακειμενικότητα με τη Φιλοσοφία της Hanna Arendt (1995). Ο Γκούσκος δεν ενδιαφέρεται για το ναζιστικό έγκλημα αυτό καθαυτό, αλλά θέλει να χρησιμοποιήσει τη ριζοσπαστική κριτική που ασκήθηκε γύρω από αυτό προκειμένου να πλαισιώσει το αφήγημά του, χωρίς όμως να υπακούει σε αναμενόμενα συμπεράσματα που θα έπρεπε να βγάλει κάνοντας αυτή την αναφορά.

Συστατική διακειμενικότητα στο λόγο του ομιλητή και με τη χρήση του δικανικού λόγου, στον οποίο και ειδικεύεται. Το άρθρο δίνει αρκετές νομικές οδηγίες και κατευθύνσεις με ανάλογο ύψος και λεξιλόγιο για το τι μπορεί να γίνει, ώστε να αποκτήσει η δικαιοσύνη πρόσβαση.

Επεξηγηματική Ανάλυση

Η γνώμη που συνθέτει ο ομιλητής εκκινεί από αυτό που ονομάζεται «κοινότοπο κακό». Εν προκειμένω θέλει να ταυτιστεί αυτό με το πελατειακό εκλογικό σύστημα, τη διαφθορά, τη συγκάλυψη και την αδιαφορία που έχουν εμπεδωθεί ως κανονικότητα. Ωστόσο, αυτά τα χρησιμοποιεί για να κατασκευάσει μια απειλή ενάντια στη σημερινή κυβέρνηση, χωρίς όμως να αμφισβητεί το συνολικό status quo (π.χ. «η δημοκρατία μας», η χρήση του μη πραγματικού υποθετικού λόγου «θα ήταν» + «ωμή επιβεβαίωση» κλπ, - λες και δεν είναι), τοποθετώντας τον αναγνώστη στην αφετηρία του δρόμο του ηθικότερου καπιταλισμού, ή (για να το προσαρμόσουμε στην εποχή μας) της αναμονής του ξεθωριάσματος ή μεταβολής αυτών των παραγόντων που συνιστούν ό,τι θεωρείται ανήθικο στο σύστημα του καπιταλισμού.

Τέλος η στροφή των επιλογών του ηλεκτρονικού και έντυπου τύπου στην προβολή των πολιτικών και ιδεολογικών ευθυνών δεν είναι απλά μια κριτική που συλλαμβάνεται ατομικά από κάποιον μπορεί να έχει επιρροή στον τύπο επειδή είναι αναγνωρισμένος ή επειδή είναι ένας επαρκής γραμματολογικός διαμεσολαβητής, αλλά και γιατί η σχέση μεταξύ του Τύπου και των κυρίαρχων και δευτερευουσών οικονομικών όψεων της ασκούμενης πολιτικής δημιουργούν τις ανάγκες των συνθηκών επικοινωνίας επιβάλλοντας το πλαίσιο της συζήτησης σαν δεδομένο. Να επισημάνουμε εδώ ότι δεν είναι μια ασφαλής υπόθεση – ασχέτως που συμβαίνει κατά κόρον - οι πολιτικές ευθύνες να συγχέονται με τις ιδεολογικές. Η επίγνωση που έχουμε της σύμπτωσης μεταξύ συντηρητισμού – φιλελευθερισμού – κρατισμού - ιδιωτικοποίησης είναι προϊόν διαλεκτικής αντιπαράθεσης του κοινωνικού του

οικονομικού και του πολιτικού πεδίου, το οποίο χρησιμοποιείται εκ νέου για να πλαισιωθούν τα πολιτικά γεγονότα.

Επομένως ο ηλεκτρονικός τύπος δεν φιλοξενεί μια άποψη που αμφισβητεί τις πολιτικές του κεφαλαίου, δηλαδή όλα τα κερδοσκοπικά διοικητο - οικονομικά δόγματα που θέλουν να προτείνουν την ιδιωτικοποίηση, την υποστελέχωση, την επισφάλεια και την υποχρηματοδότηση σαν «ανάπτυξη», παρά μόνο τη συνέπεια της πολιτικής του εκπροσώπησης στους νόμους. Ο ομιλητής πιστεύει ότι η ανάδειξη και η αναζήτηση από τη δικαιοσύνη ή άλλους φορείς αυτής της ασυνέπειας είναι το καλύτερο δυνατό που μπορεί να γίνει και το οποίο το παρουσιάζει ακόμα κι αυτό σαν απίθανο ή δύσκολο να συμβεί. Πέρα και πίσω όμως από τη «λύτρωση» των θυμάτων, αποκαθιστά ένα τεχνητό σύστημα σαν κατεξοχήν φυσικό μηχανισμό «ούτε η Δικαιοσύνη μπορεί να(...) ούτε η Βουλή να αγνοήσει(...)». Οπότε βλέπουμε το πώς η πεποίθηση ενός ανθρώπου ότι η νομική είναι μια «λογική επιστήμη» μπορεί εμφανιστεί στον τρόπο ομιλίας του. Η κυβέρνηση χώρας μιας Ευρώπης που φασιστικοποιείται δεν είναι αρκετό να κρίνεται μόνο με βάση τις νομικές της επιλογές.

Η συζήτηση που γίνεται επομένως αν και αντιφατική εδράζει την εφικτότητα της συνεκτικότητά της στο άνοιγμα ενός επικοινωνιακού πλαισίου όπου συζητείται το σύνταγμα εκκινώντας από ποικίλες απόψεις, γεγονός σχετιζόμενο με το ευρύτερο πλαίσιο της εκλογικής περιόδου όπου αναζητούνταν η αυτοδυναμία της εκπροσώπησης της κυρίαρχης τάξης στην αναθεωρητική βουλή και εντός του οποίου διαμορφώνονται τα συμφραζόμενα. Οπότε πρόκειται για έναν συμβουλευτικό – επιδεικτικό λόγο που περιβάλλει τις βαθύτερες ιδεολογικές παραδοχές σπανιότατου είδους στις μέρες μας επιτυχημένου νομικού, διανοούμενου και «κομματικά άστεγου».

Άρθρο 5.1

Περιγραφική Ανάλυση (μικρο - επίπεδο)

Ιδεοποιητική Λειτουργία της Γλώσσας

Σε αυτό το άρθρο η σύγκρουση των τραίνων αναπαρίσταται ως έγκλημα, ως δολοφονία εκ προμελέτης. Οι ευθύνες βαραίνουν την κυβέρνηση, την αντιπολίτευση, την εταιρία HellenicTrain καθώς και τον καπιταλισμό. Οι δράστες που προκύπτουν απ το κείμενο είναι οι εκπαιδευτικοί, σωματεία, ο Σύλλογος, η πολιτική του κέρδους, η αντιπολίτευση, η ΕΕ, ο συνδικαλισμός, ταξικές δυνάμεις, ο αγώνας του Γαλλικού λαού, το έγκλημα, ο

σιδηρόδρομος). Από τις ουσιαστικοποιήσεις προέρχονται και δύο ακόμη δράστες, η κυβέρνηση και η νεολαία.

Το κείμενο χωρίζεται σε τρία μέρη. Το πρώτο η αναφορά της πρόσκλησης, το δεύτερο είναι το σε τι εναντιώνεται η κινητοποίηση και το τρίτο τι απαιτεί. Οι διαδικασίες των ρημάτων είναι κυρίως υλικές, νοητικές, συσχετιστικές και λεκτικές. Ως προς τη μεταβιβαστικότητα φαίνεται από το τρίτο μέρος να απουσιάζει το ποιος θα τα πραγματοποιήσει όλα όσα ζητούνται. Τα εθνικοποιηθεί, να τιμωρηθούν, να καταργηθεί, να σταματήσει δεν έχουν κανέναν δράστη καθώς όλες οι ουσιαστικοποιήσεις και ειδικά αυτές του τρίτου μέρους απαλείφουν τους δράστες. Το «επιλογή που γίνεται και από ταξικές δυνάμεις» μετριάζει τον δράστη.

Διαπροσωπική Λειτουργία της Γλώσσας

Τα πρόσωπα που χρησιμοποιούνται είναι το α' πληθυντικό και το γ' ενικό και πληθυντικό. Το κείμενο είναι διεπιδραστικό στο πρώτο και δεύτερο μέρος του ενώ το τρίτο δεν είναι καθόλου διεπιδραστικό καθώς δεν υπάρχουν ούτε πρόσωπα ούτε ρήματα. Η έγκληση που κυριαρχεί είναι η υποτακτική και αυτό συμβαίνει γιατί η κυρίαρχες γλωσσικές πράξεις είναι οι κατευθυντικές και οι δεσμευτικές. Η αξιολογική στάση του κειμένου φαίνεται από τα: μαζικότερο, τελευταίων χρόνων, προκλητική στάση, χωρίς κανένα, ενάντια, τραγικό, μόνιμο, αμετανόητη, διαχρονική, εργοδοτικό, κυβερνητικό, ακόμα και, που δυστυχώς και από, χωρίς αποζημίωση, αποκλειστικά, και όχι για, ασφάλεια της ανθρώπινης ζωής, πάνω από τα κέρδη, τους. Στο άρθρο φτιάχνεται μια πραγματικότητα ανάμεσα στο αυτούς και στο εμείς, ανοίγεται μια πόλωση ανάμεσα σε όποιον μπορεί να εκπροσωπήσει το «λαϊκό» και όποιον το αντίθετο.

Ερμηνευτική Ανάλυση (μέσο – επίπεδο)

Το κείμενο καταφανή διακειμενικότητα με τα λόγια του πρωθυπουργού τα οποία βάζει σε εισαγωγικά και τα οποία δεν είναι ακριβώς δικά του λόγια, αλλά αναπαριστούν τη λογική της κυβέρνησης και της κυρίαρχης ιδεολογίας. Υπάρχει επίσης συστατικής διακειμενικότητα με τον συγκρουσιακό και πολωτικό συνδικαλιστικό λόγο.

Επεξηγηματική Ανάλυση (μακρο – επίπεδο)

Μέσα από την αναφορά σε σωματεία και την εναντίωση στην κοινωνική ομάδα της ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής και του κεφαλαίου και με αξιολογικές στάσεις απέναντι σε όποιον δεν μάχεται όπως το οριζόμενο «εμείς» αναπαρίσταται η διασάλευση της κοινωνικής ειρήνης και μια εικόνα με κίνηση που προτρέπει προς τη συγκρουσιαικότητα,

καθώς και ο λόγος είναι τέτοιου είδους. (ConfrontationalSpeech). Το επίσημο λεξιλόγιο που είναι δανεισμένο από την σύγχρονη πολιτική σκηνή αναπαριστά αφενός μια ομάδα με μεγάλη πολιτική επίγνωση και ενσυναίσθησης. Η έλλειψη διεπιδραστικότητας και δραστών στο τρίτο μέρος έχει επιπτώσεις στην αξιοπιστία των πολιτικών που προτείνονται καθώς η ανεπεξέργαστη λίστα μεπροτάσεις απαιτήσεις, όσο επίσημη δείχνει, άλλο τόσο μοιάζει αγείωτη.

4. Διδακτική αξιοποίηση

4.1 Τι είναι γραμματισμός

Ως γραμματισμός παλιότερα νοούνταν αυτή η πρακτική που περιελάμβανε τη γραφή και την ανάγνωση. Επομένως για μια τέτοια παραδοχή το λογικό θα ήταν να μιλάμε απλώς για την απόκτηση αυτών των δεξιοτήτων και τον έλεγχο της χρήσης τους. Σύμφωνα με την McKay (2009: 685-694) ο γραμματισμός έχει ειπωθεί μέσα από δύο βασικές απόψεις/μοντέλα των οποίων την ύπαρξη μπορούμε να αναζητήσουμε έως και την αρχαιότητα. Σύμφωνα με το «αυτόνομο μοντέλου γραμματισμού» ο κόσμος αλλάζει και εξελίσσεται και αναπτύσσεται γνωσιακά και πνευματικά εξαιτίας των ικανοτήτων γραφής και ανάγνωσης, δηλαδή του αλφαριθμητισμού. Οι δεξιότητες αυτές αντιμετωπίζονται σαν ατομική δεξιότητα απομονωμένη από την επίδραση τις κοινωνίας, ενώ παράγει τη διάκριση μεταξύ εγγράμματος και αγράμματος ατόμου. Από την άλλη η κοινωνικοπολιτισμική προοπτική, εντάσσει τον γραμματισμό μέσα στα κοινωνικά συμφραζόμενά του, αμφισβητεί τη φυσικοποιητική επίδραση της γραφής για κάθε είδος πληροφοριών που μεσολαβούνται, ενώ το κείμενο αντιμετωπίζεται σαν τεχνολογικά διαμεσολαβημένη επικοινωνία (Κουτσογιάννης, 2011:). Επίσης υπάρχει κινητικότητα στη σημασία που δίνει η εκάστοτε κοινωνία στον γραμματισμό καθώς επίσης και στο τι δεξιότητες αυτός περιέχει. Αφετηρία αυτών των παρατηρήσεων είναι το «ιδεολογικό μοντέλο γραμματισμού. Το γεγονός ότι ο ίδιος ο γραμματισμός αναβαθμίζει κάποιον πολιτισμό είναι μύθος, ενώ η αντίθεση με την προφορικότητα ή η αντίθεση της γλώσσας με άλλα σημειωτικά συστήματα δεν είναι πραγματικές. Τα συμβάντα γραμματισμού φέρουν διαφορετικούς για κάθε κοινωνία ρόλους και χρησιμοποιούνται για να κατασκευάσουν μια άλλη οπτική για τον κόσμο (Gee, 2006). Μετά τις μετακονστρουκτιονιστικές απόψεις του Geeεντέλει καταλαβαίνουμε ότι η κοινωνία συνεξελίσσεται με την παραγωγή νοήματος και αναπαράστασης του κόσμου μέσα από όλα τα

σημειωτικά συστήματα, με τους διάφορους συνδυασμούς τους να αποκτούν συγκεκριμένο κοινωνικό ρόλο και θέση. Η γραφή παραδείγματος χάρη έχει υπάρξει πράγματι φυσικοποιητική της εξουσίας, όμως δεν σημαίνει ότι θα εντοπίζουμε τη συγκεκριμένη μορφή σχέσης. Όμως πλέον συλλέξαμε την επίγνωση ότι μπορεί να αναπτυχθεί σε οποιοδήποτε επίπεδο μια τέτοια συσχέτιση και ότι θα πρέπει να ανιχνευτεί.

Μια άλλη κατηγοριοποίηση του γραμματισμού που ήδη χρησιμοποιήσαμε παραπάνω είναι αυτή με βάση το γεγονός ότι ο γραμματισμός είναι κοινωνικά τοποθετημένη πρακτική. (Baynham, 2002). Αυτή αποτελείται από τις πρακτικές γραμματισμού, τα συμβάντα γραμματισμού, τους γραμματολογικούς διαμεσολαβητές και τα δίκτυα.

4.2 Τι είναι ο κριτικός γραμματισμός

Παρατηρήθηκε από τις Κριτικές παραδόσεις του 20^{ου} αιώνα όπως η Κριτική Θεωρία της σχολής της Φρανκφούρτης και η παιδαγωγική του Freire ότι οι μαθητές δεν μπαίνουν στην τάξη με τις ίδιες αφετηρίες στις μορφές δεξιοτήτων γραμματισμού και μάθησης και χωρίς καμιά επίγνωση ότι ο σχολικός γραμματισμός είναι και αυτός μια τοποθετημένη πρακτική. Τα κείμενα που διδάσκονται δεν είναι ουδέτερα ιδεολογικά και έτσι το άτομο αποκτά μια επιφανειακή και μερική γνώση όχι μόνο της γλώσσας αλλά και της κοινωνίας στην οποία πρόκειται να εκτεθεί. Αυτή η διαφοροποίηση στα συμβάντα γραμματισμού στα οποία έχουν εκτεθεί οι μαθητές πριν να έρθουν στο σχολείο και με βάση τα οποία έχουν ήδη διαμορφωμένες επικοινωνιακές δεξιότητες αλλά και στάσεις απέναντι σε αυτές, είναι η αιτία που επιτυγχάνουν ή αποτυγχάνουν να ακολουθήσουν τις απαιτήσεις του σχολικού γραμματισμού. Τέλος ένα σχολείο όπως το σύγχρονο που δεσμεύεται μόνο στις ίσες ευκαιρίες αποκαθιστά δυναμικά ταξικές ανισότητες, φυσικοποιώντας την διαστρωμάτωση της κοινωνίας και με απώτερο σκοπό να μοιράσει κοινωνικούς ρόλους εκ των προτέρων στο υπό ένταξη δυναμικό. Αυτό το επιτυγχάνει μέσα από κάτι που αντικατοπτρίζεται και στα περιεχόμενα (ύλη) της διδασκαλίας τόσο από άποψη πλήθους νέων γνώσεων αλλά και κλιμακούμενου «βαθμού δυσκολίας», και αυτό είναι η διαιρεμένη και ιεραρχημένη εκπαίδευση που βρίσκεται μακριά από την παραγωγή (Μηλιός, 1984).

Στα πλαίσια του κριτικού γραμματισμού επιλέγεται για τη διδασκαλία η εφαρμογή της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου. Πιο συχνά επιλέγεται γλωσσολογική παράδοση της ΚΑΛ η οποία σχετίζεται με τη μεθοδολογία που παραθέσαμε στο κεφάλαιο 3 με κύριο εκφραστή της τον Ν.

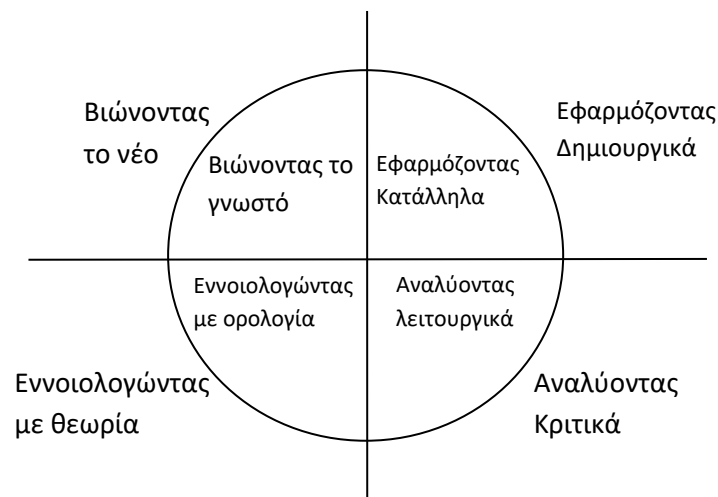
Fairclough. Στην ΚΑΛ περιλαμβάνεται σαν αρχικό στάδιο και προϋπόθεση η ΣΛΓ του Halliday, που επίσης αναλύθηκε πιο πάνω. Η εφαρμογή της ΚΑΛ είναι στην ουσία το τρίτο (3^ο) στάδιο του διδακτικού μοντέλου των πολυγραμματισμών. Σε αυτό το στάδιο στόχος είναι τα παιδιά να προχωρήσουν μεθοδικά από το «αναλύοντας λειτουργικά»

4.3 Μεθοδολογία και στόχοι

4.3.1 Μοντέλο των πολυγραμματισμών

Το μοντέλο των πολυγραμματισμών αποτελείται από τέσσερα στάδια.

1. Την τοποθετημένη πρακτική
2. Την ανοιχτή διδασκαλία
3. Την κριτική πλαισίωση
4. Και την μετασχηματισμένη πρακτική

Εικόνα 3 Μοντέλο των Πολυγραμματισμών

4.3.2 Κριτική γλωσσική επίγνωση και Χρήση των ΤΠΕ

Στο στάδιο (3) της κριτικής πλαισίωσης μπορεί να συμπεριληφθεί και η κριτική γλωσσική επίγνωση αφού στόχος είναι τα παιδιά να αναλογιστούν κριτικά τα όσα έμαθαν. Αυτό θα πει ότι συνειδητοποιούν μετά την Ανάλυση Λόγου τα υπονοήματα και τις υποχωρήσεις της συνεκτικότητας των κειμένων πίσω από τις αποσιωπήσεις διαστάσεων της πραγματικότητας. Αντιλαμβάνονται ότι τα κείμενα έχουν φτιαχτεί για να αναπαραστήσουν κατά έναν δικό τους τρόπο τον κόσμο και δεν είναι καθόλου «αθώα» ή αντικειμενικές συζητήσεις. Σε αυτό το σημείο πρέπει επίσης να κατακτήσουν τις διαπιστώσεις γύρω από τις σχέσεις του

περικειμένου, του διακειμένου και στου συγκεκριμένου, με άλλους λόγους και τις μορφές τους (όπως ο δικανικός ή ο συνδικαλιστικός ή η αποστασιοποίηση των δημοσιογράφων που αναλύσαμε). Σε αυτό το σημείο γίνεται αντιληπτή η κοινωνικοπολιτισμική πραγματικότητα και ο τρόπος που πλαισιώνει το κείμενο εφόσον εδώ θα συζητηθούν και τα συμφέροντα που διακυβεύονται

4.4 Συζήτηση για το σχεδιασμό του μαθήματος

Προκειμένου να διδάξουμε τη μεσολάβηση του δυστυχήματος από τον ηλεκτρονικό τύπο επιλέγουμε σαν αφορμή το Κεφάλαιο 6 του διαδραστικού βιβλίου που πραγματεύεται τα Μέσα Μαζικής ενημέρωσης, τη διαμεσολαβημένη επικοινωνία και αξιοποιεί την πολυτροπικότητα.

Για το επίπεδο «Βιώνοντας το γνωστό» στην τοποθετημένη θα ζητηθεί από τα παιδιά να αναζητήσουν άρθρα σε ηλεκτρονική εφημερίδα που να βρίσκεται κοντά στις πεποιθήσεις τους (ή της οικογένειας) και που τους ικανοποιεί να τη διαβάζουν, που να αφορούν το δυστύχημα. Από αυτά που θα τους ζητηθεί να φέρουν το ένα που προσωπικά να το θεωρούν πολύ χαρακτηριστικό. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει η ανοιχτή διδασκαλία κατά την οποία θα διδαχθούν η γραμματική του κεφαλαίου που εν προκειμένω είναι οι αντωνυμίες χρησιμοποιώντας όσο πιο περιγραφική γραμματική γίνεται καθώς και την επικοινωνιακή προσέγγιση. Παραδείγματος χάρη το αναφορικό «που» θα αξιοποιηθεί για τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά του στην παρουσίαση των αντωνυμιών, καθώς αποτελεί αναφορικό συμπλήρωμα σε αρχή αναφορικής πρότασης και ότι αντικαθιστά την αντωνυμία. Οι αντωνυμίες ορίζουν τη διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας και είναι χρήσιμες όχι μόνο για τη δείξη προσώπου αλλά και για αξιολογικές στάσεις στην τροπικότητα.

Στη συνέχεια στο στάδιο της λειτουργικής ανάλυσης θα αρχίσει και η εφαρμογή της ΚΑΛ. Ξεκινώντας από το στάδιο «αναλύοντας λειτουργικά» θα μοιραστεί (ή θα δειχθεί από τον προτζέκτορα) το κείμενο 1 του Παραρτήματος Β'. Ο καθηγητής θα συμβουλεύσει στους μαθητές το πώς πλαισιώνεται θεωρητικά η ανάλυση του κειμένου, δηλαδή θα γίνει λόγος για διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας και τι προσέχουμε για να αναλυθεί το κείμενο ως προς αυτή. Στη συνέχεια Προχωράει στην Ερμηνεία του κειμένου καθιστώντας κατανοητούς τους λόγους ως αναπαραστατική αιτία των φωνών που και τα ίδια θα έχουν προσέξει να εναλλάσσονται. Τέλος τα παιδιά θα φτάσουν στο επίπεδο της κριτικής ανάλυσης με την Επεξήγηση. Η εκπαιδευτική εκδοχή της Επεξήγησης μπορεί να συμπεριλαμβάνει σημεία

συναγωγής ή συνεκτικότητας (αντιφάσεις που θα προκύψουν μετά την Ερμηνεία) τα οποία θα προκαλούν την αντιμετώπισή τους. Έτσι θα δειχθεί τι κρατάει από πίσω δεμένο το κείμενο με τον εαυτό του αλλά και με τα ίδια τα παιδιά.

Σε αυτό το σημείο θα δοθεί ένα νέο κείμενο το οποίο σαν κίνηση και έχοντας αποκτήσει τα παιδιά μια ιδέα της κριτικής ικανότητας συνδυάζει τρία στάδια: «το καινούριο βίωμα» από το πρώτο στάδιο (1^ο γιατί είναι ένα άλλο άρθρο και 2^ο γιατί έχει επιλεχθεί επίτηδες ώστε να έχει και διαφορετική λογική ανάπτυξης, νέες φωνές και ιδεολογία), την «εννοιολόγηση με τη χρήση της θεωρίας» από το δεύτερο στάδιο και την κατάλληλη εφαρμογή της γνώσης από το τρίτο στάδιο. Αφού διαβάσουν το κείμενο θα μοιραστεί το ερωτηματολόγιο του παραρτήματος Γ'. Το ερωτηματολόγιο είναι μια υποστήριξη του βλέμματος και της μνήμης του μαθητή ώστε να κάνει να βγάλει μόνος του μεθοδικά συμπεράσματα. Σε αυτό το σημείο μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί το διαδραστικό βιβλίο της γλώσσας για να διαβαστούν τα κείμενα και να απαντηθούν οι ερωτήσεις που τίθενται. Οι ασκήσεις του βιβλίου μπαίνουν για το σπίτι.

Στο τέλος του ερωτηματολογίου το οποίο θα συζητηθεί μέσα στην τάξη, δεν θα είναι δηλαδή δουλειά για το σπίτι αλλά η δεύτερη ώρα μαθήματος, θα υπάρχουν στα πλαίσια της μετασχηματισμένης πρακτικής τρεις δημιουργικές δραστηριότητες παραγωγής λόγου που θα προτρέπουν τα παιδιά όχι μόνο να χρησιμοποιήσουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες, αλλά να επηρεάσουν την κοινωνία. Η Δραστηριότητα 1 θα είναι συνέλευση της τάξης κατά την οποία θα διαλεχτούν τα τρία καλύτερα συνθήματα από αυτά που θα έχουν γράψει όλοι πριν τη συνέλευση και τα οποία θα γραφτούν στο πανό του σχολείου. Η Δραστηριότητα 2 θα είναι επιστολή στην εφημερίδα όπου θα ο μαθητής θα πραγματεύεται σε τι διαφωνεί και σε τι συμφωνεί με το άρθρο της εφημερίδας. Και τέλος η Δραστηριότητα 3 θα είναι συγγραφή άρθρου για το σάιτ του σχολείου που θα μιλάει για την ασφάλεια της εγκατάστασης του Σχολείου.

4.4.2 Τι είναι το ανασχεδιασμένο;

Στόχος των πολυγραμματισμών είναι τα παιδιά να μάθουν να ερμηνεύουν χρησιμοποιώντας τη θεωρητική πλαισίωση και να εντοπίζουν το πώς διαμορφώνεται επιτόπου μέσα στο κείμενο ο κάθε λόγος. Για το λόγο αυτό στο ανασχεδιασμένο στόχος είναι η νέα μεταγλώσσα (Κουτσογιάννης, 2017) που θα αποκτήσουν τα παιδιά για να περιγράψουν τις γνώσεις τους για τη γλώσσα αλλά και τις σχέσεις της γλώσσας με την κοινωνία, εφόσον χρησιμοποιούμε

και την κριτική γλωσσική επίγνωση και την ΚΑΛ, Θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιηθεί νέα εμπειρία που θα τροφοδοτηθεί από αυτήν που αποκομίστηκε όχι όμως φορμαλιστικά. Πχ το 2^ο άρθρο επιλέγεται να είναι εντελώς διαφορετικό διότι στόχος δεν είναι να εμπεδωθούν σαν μόνιμα χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού λόγου όσα συναντά κανείς στη συντηρητική μερίδα του τύπου, ούτε ότι υπάρχει και στεγανά η συντηρητική ή η προοδευτική μερίδα του τύπου. Το ανασχεδιασμένο επομένως είναι το ερωτηματολόγιο που θέτουμε. Στη μετασχηματισμένη πρακτική ανήκουν οι γνώσεις και η κριτική στάση που αναπτύσσουμε επιστρέφοντας στα περιεχόμενα του βιβλίου.

5. Συμπεράσματα

Με την ΚΑΛ μπορέσαμε να παρατηρήσουμε ποιοι λόγοι συνθέτουν και αναπαριστούν τις πολιτικές απόψεις του ελληνικού ψηφιακού τύπου καθώς και πώς επιτυγχάνεται αυτό. Σε γενικές γραμμές ο Ελληνικός τύπος είναι συμπαγής πολιτικά και η εφημερίδα συνεπάγεται πάντα την επικράτηση απάνω της ενός πολιτικού χώρου. Η ταύτιση της κατεύθυνσης της προόδου και η κοινοβουλευτική θέση χρησιμοποιούνται σαν μανιέρα και αυτό είναι κάτι που ο ηλεκτρονικός τύπος το κράτησε.

Σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση τα εγχειρίδια που θα χρησιμοποιούνταν για να γίνουν γνωστά τα εργαλεία της πραγματολογίας και της σημασιολογίας είναι η γραμματική του Γυμνασίου. Η γραμματική αυτή είναι δομολειτουργική δεν θα μπορούσε ένας εκπαιδευτικός να στηριχθεί επάνω της τυφλά αν θα ήθελε να κάνει ένα μάθημα στηριγμένο στη ΣΛΓ. Αν και το ΠΣ του Γυμνασίου ορίζει την δυνατότητα διδασκαλίας με τον Κριτικό γραμματισμό και με το μοντέλο των Πολυγραμματισμών, εντούτοις φαίνεται οι μοναδικοί σκοποί του συστήματος να παραμένουν μόνο η προετοιμασία για την Ανώτατη εκπαίδευση στα πλαίσια της διαίρεσης δεδομένων σε καθήκοντα προς επίλυση, επανασύνθεσης και παραγωγής «κριτικής» γνώσης, με λίγα λόγια project. Στα πλαίσια αυτά, με την τυφλή εμπιστοσύνη στο υπουργείο το οποίο καταρτίζει τα ΠΣ και ΑΠΣ μόνο με βάση την ταυτοτική κινητικότητα της πολιτικής του για να αποφύγει την κατηγορία της επιστημονικής καθυστέρησης (Κουτσογιάννης, 2017) ακόμα και η χρήση της ΚΑΛ μπορεί να αποβεί μοιραία ένας απλός εμβολιασμός κατά του καταναλωτισμού αν πχ το μάθημα μιλάει για τη διαφήμιση, φυσικοποιώντας καθ' όλα τον

κόσμο έξω από το σχολείο καθώς και το ίδιο το φαντασιακό του «μέσα κι έξω» από το σχολείο.

Βιβλιογραφία

- Arendt, H. (1995). *Ο Αιχμάν στην Ιερουσαλήμ. Η κοινοτοπία του κακού*. Αθήνα: Θύρσος.
- Baynham, M. (2022). *Πρακτικές Γραμματισμού*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Γούτσος, Δ. (2013). Με τι αποτέλεσμα: Κριτική Ανάλυση Λόγου. Στο Γ. Ξυδόπουλος κ.α. (Επιμ.), *Γλώσσα, κοινωνία και εκπαίδευση* (σσ. 238-264). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Carmocolias, D. (1974). *Political communication in Greece, 1965-1967*. Athens: National Center of Social Research.
- Correia, J. C. (2012). Online Journalism and Civic Life. In E. Siapera & A. Veglis (Eds.), *The Handbook of Global Online Journalism* (pp.101-118). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Davis, A. Y. (2008). *Δημοκρατία χωρίς δεσμά. Αμερικανική αυτοκρατορία, φυλακές και η ανεκπλήρωτη κατάργηση της δουλείας*. Αθήνα: Άγρα.
- Fairclough, N. (1992). *Language and social change*. Cambridge: Polity.
- Fairclough, N. (2001). *Language and power* (2nd ed.). London: Longman.
- Fairclough, N. (2020). Μια διαλεκτική-σχεσιακή προσέγγιση της Κριτικής ανάλυσης Λόγου στην κοινωνική έρευνα. Στο Σ. Μπουκάλα & Α. Στάμου (Επιμ.), *Κριτική Ανάλυση Λόγου. (Από)δομώντας την ελληνική πραγματικότητα* (σσ. 51-100). Αθήνα, Νήσος.
- Fenton, N. (2012). De-democratizing the News? New Media and the Structural Practices of Journalism. In E. Siapera & A. Veglis (Eds.), *The Handbook of Global Online Journalism* (pp. 119-134). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Gee, J. M. (2006). Οι σπουδές του νέου γραμματισμού: κοινωνικοπολιτισμικές προσεγγίσεις της γλώσσας και του γραμματισμού. Στο Α. Χαραλαμπίδης (Επιμ.), *Γραμματισμός, κοινωνία και εκπαίδευση* (σσ. 55-88). Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Greenfield, P. M. (1988). *Μέσα Ενημέρωσης και Παιδί. Οι επιπτώσεις της τηλεόρασης, των βιντεοπαιχνιδιών και των κομπιούτερ*. Αθήνα: Π. Κουτσούμπος.
- Hasan, R. (2006). Γραμματισμός καθημερινή ομιλία και κοινωνία. Στο Α. Χαραλαμπίδης (Επιμ.), *Γραμματισμός, κοινωνία και εκπαίδευση* (σσ. 134-189). Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Μακράκης, Β. (2004). Απομυθοποιώντας το μεθοδολογικό μονισμό. Στο Γ. Παπαγεωργίου (Επιμ.), *Μέθοδοι στην κοινωνιολογική έρευνα* (σσ. 19-38). Αθήνα: Τυπωθήτο.
- Κουτσογιάννης, Δ. (2017). Γλωσσική διδασκαλία χθες, σήμερα, αύριο. Μια πολιτική προσέγγιση. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Κανάκης, Κ. (2007). *Εισαγωγή στην πραγματολογία. Γνωστικές και κοινωνικές όψεις της γλωσσικής χρήσης*. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.
- Kress, G. & van Leeuwen, T. (2010). Η κοινωνική σημειωτική προσέγγιση της οπτικής επικοινωνίας. Στο Φ. Παπαδημητρίου (Επιμ.), *Η ανάγνωση των εικόνων. Η Γραμματική του Οπτικού Σχεδιασμού* (σσ. 7-24). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- McKay, S.L. (2009). Γραμματισμός και Γραμματισμοί. Στο S.L. McKay & N.H. Hornberger (επιμ.), *Κοινωνιογλωσσολογία και διδασκαλία της γλώσσας* (σσ. 683-723). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Μηλιός, Γ. (1984). *Εκπαίδευση και εξουσία. Κριτική της καπιταλιστικής εκπαίδευσης* (2^η εκδ.). Αθήνα: Θεωρία.

- Μπονίδης, Κ. (2012). *Προδιαγραφές της εκπαιδευτικής διαδικασίας: Θεωρία και πράξη. Το παραδοσιακό και το συμπεριφοριστικό "παράδειγμα". Η ελληνική πραγματικότητα κατά τη μεσοπολιτευτική περίοδο*. Θεσσαλονίκη: Γράφημα.
- Robinson, S. (2012). Experiencing Journalism: A new model for online Newspapers. In E. Siaperas & A. Veglis (Eds.), *The Handbook of Global Online Journalism* (pp. 59-76). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Σηφianού, Μ. (2020). Ανάλυση Λόγου: Χαρτογραφώντας το πεδίο. Στο Σ. Μπουκάλα & Α. Στάμου (Επιμ.), *Κριτική Ανάλυση Λόγου. Αποδομώντας την ελληνική πραγματικότητα* (σσ. 19-49). Αθήνα: Νήσος.
- Στάμου, Α. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφianού & Β. Τσάκωνα (Επιμ.), *Ανάλυση Λόγου. Θεωρία και εφαρμογές* (σσ. 149-187). Αθήνα: Νήσος.
- Yule, G. (2017). *The study of language* (6th Ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Χοντολίδου, Ε. (1999). Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας. Ανακτήθηκε Ιούνιο 19, 2023, από <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/default.htm>
- Χουλιάρη, Α. (2020). Πολιτικός λόγος στις ειδήσεις: Εκδημοκρατισμός της ευθύνης ή αισθητικοποίηση της πολιτικής; Στο Σ. Μπουκάλα & Α. Στάμου (Επιμ.), *Κριτική Ανάλυση Λόγου. Αποδομώντας την ελληνική πραγματικότητα* (σσ. 223-257). Αθήνα: Νήσος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράρτημα Α΄: Σώμα κειμένων

1. Έθνος

1.1. <https://www.ethnos.gr/greece/article/255431/seexelixhhereynagiatodystyxhmastatempkathesantreisstathmarxesanamonhgiatorisimatonepairognomonon>

2. Καθημερινή

2.1. <https://www.kathimerini.gr/society/562304524/tragodia-sta-tempi-57-oi-nekroi-echoyn-taytopoiithei-36/>

3. ΕΡΤ

3.1. <https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/larisa/tragodia-sta-tempi-dieyrynetai-o-kyklos-ton-ypropton-synexizontai-oi-katatheseis-video/>

4. Lifo

4.1. <https://www.lifo.gr/stiles/optiki-gonia/olokaytoma-ton-tempon-kai-i-eythyni-ton-yproyrgon>

5. Rosa

5.1. <https://www.rosa.gr/koinonia/egklima-sta-tempi-sigkentrosi-diamartirias-avrio-sto-stathmo-larisis/>

Παράρτημα Β΄: Κείμενα για ανάλυση στο μάθημα

Ηλεκτρονικό άρθρο 1

<https://www.kathimerini.gr/society/562304524/tragodia-sta-tempi-57-oi-nekroi-echoyn-taytopoiithei-36/>

Ηλεκτρονικό άρθρο 2

<https://www.rosa.gr/koinonia/egklima-sta-tempi-sigkentrosi-diamartirias-avrio-sto-stathmo-larisis/>

Παράρτημα Γ΄: Το ερωτηματολόγιο

Α΄ Μέρος

1. Να βρείτε τα σύνθετα ουσιαστικά στο κείμενο και να τα αναλύσετε σε α και β συνθετικό
2. Να εντοπίσετε όλα τα ρήματα του κειμένου
3. Ποια ρήματα είναι σε παθητική φωνή;
4. Να ανιχνεύσετε και να καταγράψετε τα ρήματα σε ενεργητική φωνή.

5. Ποια ρήματα είναι μεταβατικά;
6. Με βάση τις γνώσεις σας να εντάξετε τα ρήματα που θα βρείτε κάτω από τις στήλες: Ενεργητικά, Μέσα, Παθητικά, Ουδέτερα.
7. Ποιοι είναι οι δράστες των ενεργητικών ρημάτων;
8. Διακρίνετε πουθενά κάποιο ποιητικό αίτιο;
9. Ποια ρήματα έχουν σημασία αντίληψης ή ψυχικού πάθους;
10. Ποια ρήματα έχουν σημασία δράσης;
11. Να βρείτε τα ρήματα με συμπεριφορική και υπαρκτική διαδικασία.
12. Να βρείτε τις προσωπικές αντωνυμίες στο κείμενο.
13. Ποιες αντωνυμίες είναι επαναληπτικές και ποιες προληπτικές;
14. Να βρείτε τις αόριστες αντωνυμίες
15. Να βρείτε τις κτητικές αντωνυμίες
16. Σε ποια πρόσωπα βρίσκονται τα ρήματα του κειμένου;
17. Πιστεύετε ότι το κείμενο είναι διεπιδραστικό ή μη διεπιδραστικό; Μπορούν να είναι και τα δύο; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
18. Ποιο είναι το ύφος των φωνών που βλέπουμε στο κείμενο. Είναι προσωπικό ή απρόσωπο;
19. Να βρείτε και να καταγράψετε τις εγκλίσεις των ρημάτων.
20. Να κάνετε εγκλιτική αντικατάσταση στα ρήματα. Τι διαφορές παρατηρείτε στο νόημα;
21. Ποιες γλωσσικές πράξεις παρατηρείτε;

Β' Μέρος

22. Να βρείτε επίθετα και εκφράσεις που να δείχνουν την άποψη του συγγραφέα.
23. Ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
24. Σε τι χρησιμεύουν τα εισαγωγικά;
25. Να μετατρέψετε τους ευθείς λόγους σε πλάγιους.
26. Γιατί οι ομιλητές αναφέρουν λόγια άλλων ανθρώπων στο λόγο τους;
27. Τους αναφέρουν για να συμφωνήσουν ή να διαφωνήσουν;
28. Ποια είδη διακειμενικότητας παρατηρείτε;
29. Τα άρθρα μιλάνε για το ίδιο πράγμα. Λένε όμως και το ίδιο πράγμα;
30. Που εντοπίζεται το πρόβλημα και οι αιτίες της σύγκρουσης των τραίνων;
31. Οι ευθύνες αποδίδονται σε ένα ή σε περισσότερα άτομα;

Γ' Μέρος

32. Ποιες δράσεις θα αναλαμβάνατε να φέρετε εις πέρας ώστε να επηρεάσετε τους συμπολίτες σε θετικές συνειδητοποιήσεις και επίγνωση των γεγονότων;
33. Να σχεδιάσετε ένα πανό με το οποίο θα συμμετάσχετε στην κινητοποίηση στη Λάρισα στα Τέμπη που να περιγράφει σύντομα και συνθηματικά την δική σας άποψη για το πρόβλημα
34. Να γράψετε ένα άρθρο το οποίο θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας στο οποίο θα διαπραγματεύεστε την ασφάλεια στα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.